

113731
19

№ 2625²

БРАТКАЯ
ГРУЗИНСКАЯ ГРАММАТИКА,

СОСТАВЛЕННАЯ

ЗУРАВОМЪ ШАНШОВАНИ ВЪ 1737 г.,

ИЗДАННАЯ

А. И.

ВЪ ПАМЯТЬ V АРХЕОЛОГИЧЕСКАГО СЪѢЗДА ВЪ ТИФЛИСѢ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФИЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ

(Вас. Остр., 9 лин., № 12.)

1881.

~~Р. 14. 645~~
~~13~~

Напечатано по определению Факультета Восточныхъ языковъ.

Деканъ *В. Васильевъ*.

Habent sua fata libelli.

Издаваемая нынѣ Краткая Грамматика Грузинскаго языка, составленная Зурабомъ Шаншовани въ 1737 году, и имѣющая теперь, конечно, лишь историческое значеніе, впервые дѣлается извѣстною въ печати и грузинской литературѣ. Въ бытность свою въ Грузіи въ 1878 году, я узналъ, что въ рукахъ одного частнаго владѣльца въ Тифлисѣ находится небольшая рукописная грузинская грамматика, которую я въ слѣдующемъ году получилъ въ Петербургѣ и распорядился сдѣлать съ нея точную копію, послужившую основаніемъ для настоящаго изданія.

Рукописный сборникъ, который заключаетъ въ себѣ эту грамматику, имѣетъ 5 верш. длины и 4 шир. и состоитъ изъ 83 листовъ, изъ которыхъ 10 не исписаны. Рукопись эта имѣетъ досчатый переплетъ, обшитый довольно поношенной кожей, писана на толстой желтоватой бумагѣ, въ которой видѣнъ гербъ, изображенный водными знаками, и въ немъ медвѣдь съ топоромъ. Вся рукопись писана однимъ и тѣмъ же

почеркомъ, нѣсколько косымъ гражданскимъ уставомъ. Письмо не красивое, но четкое и сличеніе его съ автографомъ (Исторія съ Географіей № 2а) извѣстнаго географа Вахуштія, имѣющимся въ Азіатскомъ Музеѣ Академіи Наукъ, не оставляетъ сомнѣнія, что этотъ сборникъ писанъ дѣйствительно рукою Вахуштія, какъ онъ самъ заявляетъ объ этомъ въ Предисловіи и Послѣсловіи (стр. VII—IX, 1) этого сборника. Сокращенія въ немъ довольно часты, заглавныя буквы писаны красными чернилами; церковныхъ буквъ вовсе не встрѣчается. Рукопись очень хорошо сохранилась. Въ нѣсколькихъ мѣстахъ бѣлые листы вырѣзаны. Въ концѣ рукописи имѣется не совсѣмъ разборчивая записъ съ текстами и цитатами изъ Свящ. Писанія. Встрѣчаются въ ней еще въ разныхъ мѣстахъ записи, сдѣланныя другимъ почеркомъ, неимѣющія впрочемъ ни литературнаго, ни историческаго значенія.

Сборникъ этотъ, заключающій въ себѣ сверхъ Грамматики, еще нѣсколько трактатовъ, начинается Предисловіемъ Вахуштія, помѣщеннымъ въ началѣ настоящаго изданія (стр. 1—2), слѣдующаго содержания: «во имя Бога начинается первый [трактатъ]: неоконченная Грамматика на грузинскомъ языкѣ, составленная тифлискимъ жителемъ (уроженцемъ) Зурабомъ Шаншовани (вариантъ: Шаншоіани) въ великомъ царственномъ городѣ Москвѣ, въ царствованіе

самодержавной императрицы Анны Иоанновны, по повелѣнію царя Вахтанга Леоновича въ 1737 году, 2 декабря».

«Второй [трактатъ]: по повелѣнію того же царя сдѣланъ переводъ «пяти главъ» Порфирьевыхъ тѣмъ же Зурабомъ Шаншовани въ 1736 г. Третій и четвертый [трактаты], которые помѣщены здѣсь, — это: «десять категорій» великаго философа Аристотеля и «бери-арменія» (περί ἐριτυείας) тогоже философа философъ, переведенныя тѣмъ же Зурабомъ [Шаншовани] съ армянскаго языка при содѣйствіи пишущаго эти [строки] Вахуштія. Мы оба сдѣлали [переводъ] этотъ въ теченіи Рождественскаго поста 1738 года; начали переводить съ 15 ноября и кончили съ силою и помощію Божіей 22 декабря. Всѣ тѣ, которые будете пользоваться ими (читатели, перепищики), дѣлайте это со вниманіемъ, чтобы трудъ нашъ не подвергся порицанію».

Грамматика занимаетъ, въ порядкѣ послѣдовательности, первое мѣсто въ сборникѣ и писана на 28 листахъ, или на 56 страницахъ

Слѣдующія 10 лист. занимаетъ: «Введеніе» Порфирія, *Երկնայան Բարձրագոյնըն*. Затѣмъ на 20 л. мы встрѣчаемъ переводъ «категорій» Аристотеля¹⁾, кото-

¹⁾ *ճգտնն ճնոն Երկնայան, օրոցնն օրոցնն օրոցնն, և Երկնայան Բարձրագոյնըն Բարձրագոյնըն, ճնն*

рый начинается обращением переводчика «къ любезному читателю»¹⁾. Въ этомъ обращеніи З. Шаншо-

«შესმენილებანი». А въ концѣ этого трактата читаемъ: აღსრულდა «ათნი შესმენილებანი», თქმულნი დიდისა არისტოტელისა, რომელი იწოდების ბერძულად კითხა «კატოლორიას».

1) მიმართ კეთილ-მოყვარულ წამკითხველთა: მადლითა ღუთისათა და წყალობითა მისითა აღვასრულე და ვთარგმნე წიგნი ესე «ათი ქრისტეშულობისა», გინა «შესმენილებისა კატოლორიასა» დიდისა ფილასოფოსთ ფილასოფოსისა არისტოტელისა, სომხურის ენისაგან ქართულთა ენისა ზედა, ბრძანებითა ძისა ცხებული მეფისა ქართულთასა ვახტანგ ბაგრატიონისა, სიბრძნის მოყვარულ ვახუშტისათა, და მისივე შემწეობითა, წერითა და განმარტებითა, რამეთუ არ ვიყავ ფრიად მოადგილე ქართულთა ენისა, არამედ სიყვარულმან ძისა მეფისამან მიმყოფინა ხელჭყვად და შემწეობამან მისმან აღმასრულებინა; არა მარტოვად თავითი ხემითა, არამედ ხემა მოადგილთა ერთადვე, — რეცა თუ ერთა თვალთაგან ერთი და იგივე კადალი ხილვის-მსურითა, უამსა მწირობისასა მოსკოვს, დედა-ქალაქსა, ქარახნიკონსა 1736, დეკ. 29; მეუბნისა იმპერატრიცა ანნა იოანსოვნისასა. ხალხა აწ რომელნი შეემთხვიათ ამ ფილასოფისას, შეიწყნარებდით ვითარცა წველილი (წველილსა) იგი (მას) ქურივისაგან შთაგდებული (შთაგდებულსა) საუფლო საუნჯესა შინა: უკრძალუ კეთილ-საგუ-

вани заявляетъ, что переводъ категорій Аристотеля сдѣланъ имъ съ армянскаго языка по повелѣнію «любовзательнаго» царевича Вахуштія, при его же содѣйствіи, такъ какъ самъ Шаншовани не достаточно владѣлъ грузинскимъ языкомъ, но «любовь къ царевичу заставила его приняться за переводъ, а содѣйствіе его дало ему возможность привести это дѣло въ исполненіе» въ Москвѣ, 20 декабря 1736 г. Затѣмъ Шаншовани просить читателя принять этотъ переводъ благосклонно, какъ «ленту вдовицы», читать и списывать его

შეგულ ვისდაჲ იყოს — უივალსა შადლი, ხალა ნდ უკუწთუ უტემებელ ვისდაჲ — თავსა თვსსა საუკედურ ჳ ჩუწნი ვიუვნეო უძვირებულ. ხალა უკუწთუ მიწდომილები კელაფნებითა ჳწლოთ რადჲე მეტ, ანუ საკლებ, რომელსა არა ვეკ ვეკუ, ესე არა არს ჩუწნის ნებით, ნდ შეუძლებლობით, რამეთუ შეძლებს ჩუწნი ესოდენ იყო, რომლისა განმარტებას გუკედრებით. ხალა რომელმანც (რომელიც) გარდამოსწერს წიგნსა ამას, ნუ დააკდებო დაუწერლად მოსახსენებელი ესე (მოსახსენებელსა ამას), რათა წერილმცა იყუნეს სახელნი თქუწნნი წერილსა მას საუკუნესა შინა. რომელმანცა დააკდოს «მოსახსენებელი» ჩუწნი, აღმოხარდი იყოს სახელი მათა წერილსა მას საუკუნესა შინა, — იტყვიან ანგელაონი ჳ კანნი «იუენი». ხალა წამკითხველთაგან გუღითა წმინდითა მუნდობასა მოვითხრო, — მოარგმნელი ამისი სურაბ მან მოვანი.

со вниманіемъ, вездѣ упоминая имена переводчиковъ, и быть снисходительнымъ къ недостаткамъ и «невольнымъ ошибкамъ» ихъ.

Далѣе помѣщенъ въ этомъ сборникѣ переводъ *περί ἑρμηνείας* Аристотеля на 12 л., сдѣланный съ армянскаго тѣми же переводчиками¹⁾. Избранныя сочиненія Аристотеля переводились въ разное время и не разъ: по свидѣтельству грузинскихъ писателей эти переводы были сдѣланы съ греческаго языка еще въ XI—XII вѣкахъ, затѣмъ въ XVII—XVIII вѣк.²⁾

Послѣдняя статья, занимающая 3½ листа нашего сборника, озаглавлена такъ: десять категорій о Богѣ, сказанныя тѣмъ же З. Шаншовани.

Наконецъ, вся рукопись оканчивается нижеслѣдующимъ Послѣсловіемъ самаго Вахуштія³⁾, въ которомъ

1) Заглавіе трактата: *დასახადი და წინადადება წიგნისა, რომელი ითქმის ბერძულად «ბერი არმენიას»; ხელთ მოხატულად «აღაგს მკერეთიანს», რომელი არს ქართულად ვინამ «განმარტებისათჳს», შრომილი დიდისა ბრძნისა არისტოტელისაგან, თარგმნილი და განმარტებული დავით უძლეველისაგან. ხელთ მოხატულია ვადმოთარგმნილი ქართულად მისეკ ზურაბ შანშოყანისა.*

2) О грамматической литературѣ груз. языка. Спб. 1873 года; стр. 3 и 106.

3) *მოცხადებათი მწერლისა: ჰორველად მკობის ვახტან-*

онъ заявляетъ, что Шаншовани еще въ Астрахани

ვის ნებითა ჭ ბრძანებითა ამის «მოსახსენებელსა» შინა მოახსენებულს ზუგრაბს ეთარგმნა სომხურისაგან ჰოროფირი და შტარხანს, შემდგომად მოსკოუს ქენებითა განფასწორებინე იგივე ჰოროფირი. ხოლო ვისილუ რა ათნი იგი არისტოტელისა «შესმენილობანი», ვით არა იყო ქართულად, მომსურდა და ვითხოვე მისგან რათა წადილი ჩემი სრულყოფილ იყო, — ვათარგმნინე. ხოლო ვით იგი შეტეოდა, მე ვსწერდი, ვემწოდი მტირედრე ქართულისა ენითა, ვითარცა იტყვის თოჯე. შემდგომად «ბერი არმენია» დიდითა ქენებითა. გარნა მსურდაცა სულითა წიგნი მისვე არისტოტელისა, არამედ არა ინება ვითარცა ჩუწულეა არს ნათესავთა ჩუწნ ქართველთა უკუნთქმობაჲ ვითითა ენითა მიერ.

და კუალად მტირე ესე დრამმატიკა, რომელი თავსა ამავე წიგნისასა წერილ არს, ბრძანებითა მისვე შეთვისათა ჭეოფდა. შემდგომად უარ ჭეო ქმნა მისი, ვით ნაკლულეულ არს «სვინტაქსი»; მე ვიკითხისაგანმე ვისელთუ, უცნობელობითა მისითა, რაჲ შეთუ არა ენება მას ამისი უსრული მოცემა, — არამედ უკუწთუ უსრულა არს, გარნა გზა რადმე ახილუების მისგან. მე მისვე ნათქვამობით მისვე ეთარგმნილთა თანა დავწერე.

ეგრეთვე «დმერთსა ზედა» თქმული «ათნი ქუწთქმულუბანი», მისგანვე თქმული, აქ ხოლოდ აღვსწერე. სხვათა,

переводилъ Порфирія по приказанію царя Вахтан-
 რამელი მოგისსენე, ვერღარა მივსწვდი მიზეზითა მით.
 ვინც შეემთხუტო კითხვად, ბოდიში ზემოთე მოგისსენეთ,
 ნუ გვიცხავთ, არამედ შენდობით მოგვიხსენიეთ (მოგვიხს-
 სენებდეთ) მშრამელთა ამის ღრთა; რამეთუ დაჴმუტრ
 ვითარცა ტრთიანლვარ ესრეთთა და სხვათაცა, იგრიად მღ-
 სურნე მომსწრაფეთ, მის მეფისაგე შვილი ვახუშტი; გე-
 ვადრებით, უგუტთუ შეცდომილი ჰქოლოთ წერითა, — რა-
 მეთუ თვთ აღვსწერე, — ნუ მწეგათა. აღსრულდა ღუ-
 თისა მადლითა და შეწეგნითა.

Вахуштій окончиваетъ слѣд. стихами:

სიბრძნე მსურდა, ვერ ვისწავლე ეს სხვათა სრულეზანი,
 რა ვხვდი ქართველს, ვერ შევიტებით, — არ ისმინა
 ქენეზანი.

ეს შეემზადეთ, თუმც გულს ვიდევე, რაც მსურს ვერ-
 ვეგ სურეზანი,
 და ვინცა კელ-ჴეოთი ნურას აკლებთ, — ჴეგთ შენ-
 დობით ხსენეზანი.

პირველად, ამ წიგნსა წერილ არს გზა დრამატის
 უსრული,

მერმე, ჰოლოფირი და ათნი არისტოტელის დარ-
 თულნი,

მეოთხედ, მისვე ნათქვამი, ბერანძემენიად წართ-
 ქმულნი,

და მეხუთე, ათნი ღუთის ზედან თქმული ყოლ კა-
 თიღოტინი.

га VI, и что потомъ въ *Москвѣ* онъ исправилъ этотъ переводъ по просьбѣ Вахуштія. Затѣмъ, по его же просьбѣ, Шаншовани перевелъ «категорій» Аристотеля, «которыхъ не было на груз. языкѣ» и *περί ἑρμηνείας*. Вахуштіи записывалъ со словъ Шаншовани, «помогая ему слегка знаніемъ грузинскаго языка». «Кромѣ того, продолжастъ Вахуштіи, по приказанію того же царя (Вахтанга VI) Шаншовани составилъ и эту краткую Грамматику, которая помѣщена въ началѣ этой же книги (сборника). Впослѣдствіи раздумалъ кончить ее, — въ ней недостаетъ «синтаксиса». Я ее получилъ безъ вѣдома автора при помощи одного лица: Шаншовани не хотѣлъ мнѣ дать ее, такъ какъ она не была окончена, но и въ этомъ видѣ она можетъ служить путеводною нитью. Я ее написалъ со словъ (съ подлинника) автора вмѣстѣ съ другими переводами его же». Вахуштіи окончиваетъ это Послѣсловіе такъ: тѣ, которые будете читать эту книгу поминайте насъ, обоихъ труженниковъ, добромъ . . . «если же найдете въ ней опіски, — я самъ ее писалъ, — не порицайте меня».

И такъ, эти «предисловія» и «послѣвія» не оставляютъ сомнѣнія на счетъ автора, (или переводчика), мѣста и времени написанія, равно и личности писца нашей рукописи: *грамматика* эта составлена З. Шаншовани (участія Вахуштія въ этомъ трудѣ невидно), равно и переводы Проконія и Аристотеля сдѣланы

также З. Шаншовани, но *при содѣйствіи* Вахуштія, въ 1736—1738 гг., въ Москвѣ; наконецъ, сборникъ нашъ всеъ писанъ рукою Вахуштія.

Но не такъ легко дать отвѣты на другіе, не менѣе важные историко-литературные вопросы: была ли извѣстна грамматика Шаншовани каталикосу Антонію I, который составлялъ свою первую грамматику въ 1751 году т. е. спустя 14 лѣтъ? Пользовался ли Антоній своимъ предшественникомъ и какъ онъ имъ пользовался? Насколько самостоятеленъ грамматическій очеркъ самаго Шаншовани? Не перевелъ ли онъ его съ армянскаго или съ какого нибудь другого языка? Какъ онъ справился съ своею задачей? Католикосъ Антоній въ Предисловіи своей грамматики, составленной въ 1751 г., говоритъ¹⁾, что онъ не слыхалъ,

1) Մտածածս մտածս յանողնէլտս Թյոտնցմնէտս մոչոցնս ըմբոտմնս եղևի ոչևս չ չանճամուլեծոտս Մոզնտոտս օղոյս-Մյես եսլծոտտս Մյերիլտս ճս Մտածածս մօւմիլնտս ճս Եյ-եքծոտս ճս Եյեստոս-Եյեքծոտս Մյերիլտս չանճամուտնցմնէ-տոտս նաւմայնոցս կմս; ճս մտտոտս ոչո իտոտնցմնէքծոտս Մյերիլտս մնայնտս չոտն ճլլայնճլլաճ ճլլայնճլլ; ճս ճստոյ մնայնտս չկլնն ճոմիլտոտս Եյեքնտոտս տն, տնտոտոտս նտոյ-եքծոտս Ենտոտս յոցնո նտոյեքծոտս, Են ճլննոցս չկլնն, — Եյեքծոյլլ ճոյլլ ոչոտս Մտածսս յանճլլս (օյոյեքնոյլլ) ճս

чтобы в древней грузинской литературе существо-

წმიდისა შთისა (ათონის) მონასტერსა ჩუქნ ქართულ-
 თასა; გარნა ღრმმატიკაჲ არა სადა ვისმინეთ, არცა
 ნაშთთა წიგნთა შინა მეოდ, შემდგომად აოკრებისა
 და არცა პირულ, რათა იუომცა ჩუქნსა ზედა ენასა.
 ესება უჭულ შეფესა ვახტანგს, ძესა ღეონისსა, ჰოვნაჲ
 ამის წიგნისა და მრავალი რამეჲ ძიება უყოფიეს, რამეთუ
 თრიად მარწრათუ იუო შეფე იგი რათა მეცნიერებისა
 ნათლის მიმართ მიიზიდამცა სამეფოჲ თხსი, ჳამას ზედა
 მემარქების ეოფელი საქართველოჲ, რამეთუ უწყოდა
 საგვირგულმან, რათა მეცნიერებისა ახლისა შემოსითა
 მიიქანდა ერსა თხსის მისდაძი, «რომელი მეოფ არა ნა-
 თელსა მიუწდომელსა». ხოლო ჳამას მეფობისა მისისსა
 იუო მონაზონიცა ვინმე ორბელიანი ნათესავით, სხე-
 ლით საბა, რომელი თრიად სიბძძესა კტრფილასა, და
 შემდგომად მისა იქმეს, ვიდრე ჳამადმდე მწიგნობარ ეო-
 ფისა ჩისა, ძმისწულნი საბასნი ორბელიანნი, კტრფილ-
 ნი სიბძნისანი, და თანა მოჳამენიცა ჩემნი, კარნი სამღუ-
 დელანი, და ძიებაჲ აქუნდათ არა მცირედი ღრმმა-
 ტიკისა ჰოვნად; და უფროს ნათესავი ჩემი, თედ სწავ-
 ლის მოეფარე, ძე შეფის ვახტანგისა ვახუშტი. გარნა
 ვერ მპოებელთა და თედ მეუღლანოკთა, — ოდესმე მო-
 ქალაქეთაგან ტფილისელი (ტფილისელსა), რომელსა
 აწ ვართაშეტი ჳაქარიად წოდებულ ჳეოფენ, და კვი-

вала грамматика, что ни отцы-переводчики, ни позднѣйшіе писатели не оставили ее намъ; хотя царь Вахтангъ VI, монахъ Савва Орбеліани, Вахуштій и другіе много искали ее, но не могли найти. Наконецъ, «утомленные безплоднымъ исканіемъ, стали уговаривать одного бывшаго когда-то тифлисскимъ *гражданиномъ*, котораго теперь называютъ *вартанетомъ*¹⁾ Захаріей, и по ихъ просьбѣ приступилъ тотъ къ *переводу* грамматики [на груз. языкъ]. Была же эта *передѣлка* сдѣлана во времена (въ царствованіе) царя Арчила, и дали ей названіе «грамматика», *которая однако не есть грамматика*»²⁾.

დრეხედეს მას, და ვედრებითა მათითა შეესო ღწმ-
სტიკისა განდამოთარუმნად. სოლო ოდესმე უსმთა
შეჟონსა აწილისათა განდამოცემით წაჲმე, და
წოდებულ ეყოთ «ღწმმსტიკად»—წამელი აწა აწს
ღწმმსტიკა. მსგწა წაჲცა იგი ითნეს შეძიებულთა,
აწ მიმთხუჭულ იქმნეს. См. по кат. груз. рукописей
Азіатск. Муз. Ак. Наукъ № 88 в., 5—6 л. (стр. 10—11).

1) *Վարդապետ* арм. учитель, докторъ, по преимуществу
лице монашескующее.

2) Я уже указалъ на эту ссылку Антонія см. о грам-
матич. литературѣ груз. языка, Сиб. 1873 г. стр. VII, 6,
110.

Изъ словъ Антонія видно, что вартанетъ Захарія былъ прежде простымъ «гражданиномъ» г. Тифлиса, и Зурабъ Шаншовани былъ, по Вахуштію, изъ г. Тифлиса (ტფილისელი), Захарія *могъ* быть и въ свитѣ Вахтанга VI, когда тотъ пріѣхалъ въ Москву въ 1724 г.¹⁾ и сопровождать его въ Астрахань, гдѣ этотъ царь умеръ, на пути въ Персію, 25 марта, 1737 г., далѣе, онъ *могъ* называться въ мірѣ Зурабомъ, наконецъ, и Вахтангъ VI, и Савва Орбеліани, и Вахуштій, какъ современники, *могли* уговаривать Зураба т. е. будущаго Захарію, составить грамматику, — все это *могло* быть, но дѣло въ томъ, что Антоній самъ уничтожаетъ всѣ эти сближенія и соображенія относительно тождества упомянутыхъ лицъ и ихъ трудовъ, говоря, что этотъ переводъ или передѣлка (თარგმანი, განდაძობვა) грамматики былъ сдѣланъ во времена (въ царствованіе) царя Арчила, который царствовалъ сначала въ Кахетіи, затѣмъ въ Имеретіи, род. въ 1647 г., умеръ 1712 г. въ

¹⁾ Въ свитѣ царя Вахтанга VI, въ которой было около 1500 человекъ, значатся дворяне: Савва Шаншиевъ. Отаръ и Самуилъ Шаншиевы, и ни одного Зураба Шаншовани. См. Дѣло Главн. Архива Мин. Иностр. дѣлъ въ Москвѣ за 1762 — 1776 гг. Впрочемъ возможно, чтобы Зурабъ носилъ и другое имя, какъ это часто случалось и случается и теперь въ Грузіи.

Москвѣ; между тѣмъ издаваемая нами грамматика составлена въ 1737 г. Если даже допустить, что Антоній не зналъ года составленія этой грамматики, то все таки вопросъ о томъ разумѣлъ ли Антоній подъ именемъ вартанета Захарія Зураба Шаншовани и подъ именемъ грамматики перваго грамматику второго, за неимѣніемъ прямыхъ указаній и болѣе вѣскихъ доказательствъ, пока не можетъ быть рѣшенъ окончательно въ утвердительномъ смыслѣ.

По отсутствію всякихъ указаній у Антонія, равно и по отсутствію внутреннихъ признаковъ между грамматиками Шаншовани и Антонія, — мы не можемъ сказать ничего положительнаго о томъ пользовался ли послѣдній первымъ или нѣтъ. Въ опредѣленіи частей и частицъ рѣчи, распредѣленіи грамматич. матеріала, эти труды разнятся другъ отъ друга, хотя значительная часть грамматической терминологіи у Шаншовани и у Антонія въ общемъ сходна, какъ нижеслѣдующая параллельная таблица показываетъ:

Шаншовани.	Антоній.	
წიგნი, სლ.	წიგნი	буква, литера.
მარცვალი	მარცუალი	слогъ.
ლექსი	ლექსი	слово.
სიტყვა	სიტყუა	предложеніе.
კვძობნი	სიტ-საწილნი	части рѣчи.
უვისანი	უჭისანი	

Шаншовანი.

Антоній.

სახელი	{	საკუჭდა-	სახელი	{	ანსები-	имя	{	существо-
		სო, საზე-			თი, ზედ-			тельное, при-
		დასო...			შესრული.			лагательное.

სახელ-დართული მწიგნობრნი *лич-*
ныя и притяжа-
тельныя.

იოტი ვსე ოსალხნი მწი-
გნობრნი.

. ნატყალ-სახელი . . მწიგნობრი.

ფმნა ფმნა გლოვ.

შეწენარება შიმლეობა პრიატი.

ათრონი (ἀπορον?) თანადებული პრელოვ.

ზმართული ნარჩიე ი მეждо
მეტი.

. ზმნისაჲდა ნარჩიე.

შემკვრელი კავშირი სოიუზი.

. შორისდებული მეждометие.

თანამეოლნი სა-	მდეუარნი სასე-	ПРИНАДЛЕЖНОСТИ
ხელისანი:	ლისანი:	ИМЕНИ:

წოდებნი კოლიჩესთო (?).

ნათესავი ნათესავი როდ.

ნაკუჭთი ნაკუჭთი სოსთავი.

სახე სახე ვიდი.

რიცხვი რიცხვი ჩისლო.

Шаншовანი.

Антоний.

სრბლელი, {	ბრუნჭაჲ, ბრუნჭულ-	склонение, падежъ,
სქესი {	ბაჲ, კანკლეღობა.	флексія.
წალღენი {	წიარნი,	количество (?): об-
	თჳსი	щее, частное.

ნათესავი:

ნათესავი:

родъ:

სამამი	მამრობითი	мужескій.
სადეღი	მდეღობითი	женскій.
სრავინა	უმეშულობითი	бездородный (неоду- шевленный).
წიარნი	საწალღა	общій, смѣшанный (дитя).

ნაკრუთი:

ნაკრუთი:

составъ:

მარტივი	მარტივი	простой.
ყრდილი	რთული	сложный.
ზეყრდილი	сугубо-сложный.

სახე:

სახე:

видъ:

პირუჭლ-სახინა	პირუჭლ-სახე	первообразный.
გამომწვირვალა	სხმით - გარდას- ვლითი	производный.

რიცხვი:

რიცხვი:

число:

სამხალა	მხალობითი	единственное.
სამრავლა	მრავალბითი	множественное.

Шანიშовანი.

Антоній.

სრბოღნი:

ბრუნჭანი:

НАДЕЖИ:

საწრთუღო	წრთუღობითი . . .	именительный.
სანათესაო	ნათესაობითი . . .	родительный.
სამიტყმადო	მიტყმითი	дательный.
.	შემსრუტუღობითი.	винительный.
სამოქმედო	მოქმედებითი . . .	творительный.
სადასაბამო	დაწყებითი	начинательный.
.	მოთხრობითი . . .	повѣствователь- ный.
საწოდებო	წოდებითი	звательный.
საძიებო	искательный.
სამეტყუღო	сказательный.
საშოროსო	мѣстный.
საგარემო	инструменталь- ный.

გმნა:

გმნა:

ГЛАГОЛЬ:

სამოქმედო	შემოქმედებითი . .	дѣйствительный.
საგნებო	გნებითი	страдательный.
.	პირობითი	личный.
.	უპირო	безличный.
საშუალო	შუამშობითი . . .	средний.
.	კანონიერი	правильный.
.	ანაკანონიერი . . .	неправильный.
ზოგადი	общий.

Шаншовანი.

Антоній.

მდეგარნი ზმნი- მდეგარნი ზმნი- ПРИНАДЛЕЖНОСТИ
სანი. სანი: ГЛАГОЛА:

ნათესავი	ნათესავი	ЗАЛОГЪ.
ნაკრძთი	ნაკრძთი	СОСТАВЪ.
სახე	სახე	ВИДЪ.
რიცხვ	რიცხვი	ЧИСЛО.
პირი	პირი	ЛИЦЕ.
ჟამი	დრო	ВРЕМЯ.
ვითარი	სქესი	НАКЛОНЕНИЕ.
სქესი	უღლჟად, უღლჯღე	СПРЯЖЕНИЕ.
	ბად	

ვითარი: სქესი: НАКЛОНЕНИЕ:

სასამძღურო	საზღურებითი	ИЗЪЯВИТЕЛЬНОЕ.
საბრძანებო	ბრძანებითი	ПОВѢЛИТЕЛЬНОЕ.
სახეტარძო	საწადისი	ЖЕЛАТЕЛЬНОЕ.
საკრძდასო	იზოტეტიკად	УСЛОВНОЕ.
	უკეთუბითი	НЕОПРЕДѢЛЕННОЕ.
უჩინო	განუსაზღურე	ОТГЛАГОЛЬНОЕ
	ბელი	ИМЯ
არსებითი ზმნა	უჩინო	СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫЙ
		ГЛАГОЛЬ.
საარსო-მყოფი	სახელ-ზმნა	ОТЪИМЕННЫЙ ГЛА- ГОЛЬ.

ჟამნი: დრონი: ВРЕМЕНИ:

მყოფი	აწ-მყო	НАСТОЯЩЕЕ.
-----------------	------------------	------------

Шаншовани.

Анτωνій.

უსრული	ნამყოფი უსრული .	прош. несовершенное.
სრული	ნამყოფი სრული . .	прош. совершенное
ძარდაის სრული . .	ნამყოფი უსრულესი	давно - прошедшее 1-ое.
ზესრული	ნამყოფი უუსრულესი	давно - прошедшее 2-ое.
მყოფადი	მეობადი ¹⁾	будущее.

Переводилъ ли Шаншовани съ какого нибудь языка, или придерживался какого нибудь образца въ изложеніи своей грамматики — рѣшить трудно, хотя въ одномъ мѣстѣ (стр. 20) онъ и ссылается на авторитеты латинскаго и армянскаго языковъ: вліяніе же латинской просодіи отражается и на изложеніи груз. звукоученія (стр. 1 — 8), вообще подробномъ, но довольно искусственномъ. Но армянскою грамматикой Мхитара, появившеюся въ Венеціи въ 1730 г., какъ видно, онъ не пользовался ²⁾).

¹⁾ См. рукоп. грамматики Антонія по кат. груз. рукоп. Лз. Муз. Акад. II. № 88а и № 88б.

²⁾ Ср. О грамматич. литер. груз. языка; стр. 22—29, 107.

Считаю не безынтереснымъ сообщить здѣсь одно свѣдѣніе, неизвѣстное мнѣ при составленіи упомянутого выше

Хотя Шаншовани и цитуетъ не рѣдко тексты Свящ. Писанія, тѣмъ не менѣе грамматика его есть *преимущественно* грамматика *разговорнаго* грузинскаго языка, въ противоположность грамматикамъ Антонія, занимающимся *главнымъ образомъ книжнымъ* грузинскимъ языкомъ. Грамматическій очеркъ Шаншовани отличается ясностью, краткостью и систематичностью, хотя не мало встрѣчается въ немъ и *искусственныхъ* формъ и, вообще, не мало доказательствъ недостаточно основательнаго знакомства автора съ грузинскимъ языкомъ, въ чемъ онъ самъ признается (см. выше стр. IV)..

труда, имѣющее значеніе для исторіи грузинской грамматики: въ каталогѣ грузинскихъ книгъ Иверскаго монастыря на Афонѣ, составленномъ въ началѣ текущаго столѣтія, и вошедшемъ въ составъ печатающагося моего «Каталога грузинскихъ рукописей и старопечатныхъ книгъ» (см. 1-ое приложение, стр. 3), говорится о трудахъ Св. Ефимія, 2-го настоятеля упомянутаго монастыря, † 1028: *სძვეგ თავშიდ მკტუველებს წმიდა კეთიმე მთარგმნელი, ვითარმედ: «ბერძნულს ენას კეთილად მოუყვალს ანთრონი და ქართულს ენას ან მოუყა»*. . . . въ этой же главѣ (или отдѣлѣ т. е. въ переводѣ Слово Св. Іоанна Златоуста) Св. Ефимій-переводчикъ разсуждаетъ о томъ, что *артронъ* (ἄρθρον, членъ) свойственъ духу греческаго языка, духу же грузинскаго языка онъ не свойственъ». . . .

Исторія занимающей насъ рукописи, въ теченіи 144-лѣтняго ея существованія, тоже мало извѣстна: ни у писателей, ни въ каталогахъ она не упоминается, — какъ она дошла до насъ, чрезъ какія руки прошла, въ чьихъ бібліотекахъ она перебивалась, — мы не знаемъ; но тѣмъ съ большею признательностію, думаю, должны отнестись читатели вмѣстѣ съ издателемъ къ владѣльцу этой рукописи г. Цицкіеву и г. Умикову, приславшему ее въ Петербургъ, которые доставили пишущему эти строки возможность сдѣлать извѣстной публикѣ эту рѣдкую и интересную рукопись. Дай Богъ, чтобы примѣръ этотъ нашелъ побольше подражателей между владѣльцами памятниковъ грузинской письменности, въ которой, есть основаніе думать, найдется не мало памятниковъ еще неизвѣстныхъ или весьма мало извѣстныхъ.

19 ноября 1881 г.

С.-Петербургъ.

Ал. Цагарели.

სახელითა ღუთისათა იწუების პირველად: ღრამბატო-
კას ქართულსა ენასა ზედა, ქმნული ზურაბ შანშოვანის
ტფილისელისაგან, მოსკოვს, დიდსა სამეფოსა ქალაქსა ში-
ნა, მპერობელაბასა თუთ მერობელის იმპერატრიცა ანნა
იოვანესისასა, და ბრძანებითა მეფის ვახტანგის
ლეონის ძისათა; არა-შესრულებულ წელსა ქრისტეს
აქათ 1737, დეკემბერს 2.

აღსრულდა გვალად მეორე: ჰორფირი «ხუთნი კმანი»,
მისვე მეფის ბძანებით ნათარგმნი მისგანვე ზურაბისა
1736.

მესამე და მეოთხე, რომელი ამას შინა წერილ არს:
«ათნი ქვეთქმულობა» არისტოტელისა, დიდისა ფილა-
სოფოსისა და «ბერი არმენია» მისივე ფილასოფოსთ
ფილასოფოსისა, მისგანვე (ზურაბისაგან) ნათარგმნი სომ-
ხურისაგან, შრომითა მწერალისა ამის ვახუშტისათა;
რომელი შევასრულეთ ორთავე ქრისტის შობის მარხვასა

შინა, წელსა ქრისტეს აქათ 1738: ნოენბერს თხუთმეტს
მრუეეფით და დეკემბერს ოცდა ორს აღსრულდა ძაღითა
ღვთისათა და შეწევნითა მისითაჲკ. ვინც კითხვად კელ-
ყოთ, გულზერობილ იუვენით, რათა აწა იგმოს შრომილი
ხვენი.

მოკლე ღრამმატიკა,
ქმნული ზურაბ შანშოვანისგან.
ღრამმატიკისათვის.

ღრამმატიკა არს კელოფნება რამე ცნობისათვის წყობითა შეტყუვებისათვის.

ხოლო ესე განიყოფების ორად: სამოქმედოდ და საქმედ, ვითარცა — ნივთი და სახოფნება.

სამოქმედოსათვის, რომელი არს კერძო პირველი.

სამოქმედოთ მოღებულ არიან ოთხნი: წიგნი, მარცვალი, ლექსი და სიტყვა.

ასოთათვის.

წიგნი არს, რომლითა დასახვის კმა იოტანნი და იგივე ასოდ იწოდების, რამეთუ აქუს რამე ძურაჲ და დასობაჲ.

რაოდენნი არიან ასონი?

ოცდა ათ ცნრამეტი: ა, ბ, გ, დ, ე, ვ, ზ, თ, ი, კ, ლ, მ, ნ, ა, ო, პ, ყ, რ, ს, ტ, უ, ფ, ქ, ღ, უ, შ, ხ, ც, ძ, წ, ჭ, ხ, ც, ჭ, ჰ, ჯ, **ფ** (ფ).

ხოლო ესე განიყოფების ორად: კმიანად და შეკმობი-
ლად. კმიანი არს რომელი თუთ აღმოიკმობის, რომელი
არს: ე; და შეკმობილი არს, რომელი ფერ შემძლებელ არს
თუთ აღმოკმობად, არამედ კმიანისა თანა შეთხზულობითა
აღმოიკმობის, რომელი არს: რე; და კმოვანნი არიან
შეიდნი, რომელ არიან ესენი: ა, ე, ი, ო, უ, ა, ჯ. ხოლო ამათ-
გან მალაღნი არიან ესენი: ა, ე; და ზომიერი: ი; და მცი-
რედ მდაბალ არს ამათ შორის: ო, უ; და სდ მდაბალ და
მოკლე არიან: ა, ჯ; და ამათ შორის არიან რომელნიმე
ნესტრეთა შინა არა მოიღებინან: ე, ო; ხოლო ამათგან წინა
მდებარე კმოვანნი არიან ესენი: ა, ე, ი, ო, უ. ხოლო
წინა მდებარედ იწოდებინან, რომელ კმოვანნი კმოვანსა
თანა შეთხზვით ერთსა კმასა ჭყოფობენ, ვითარცა: აი, ია,
უა, ეი, იო; და საქუჭდსოცა არიან ესენი: ა, ე, ი, ო, უ,
ა, ვითარცა: ია, ოე, აუ, უი, ად. ხოლო ჯ და ა უფრო-
სად იკმარებინან ამ აღაგს: ჯ უფროსად ვინის აღაგს, ვი-
თარცა: თაფითჳსით და თუთ თჳსით; და ა, უფროსად ინის
აღაგს, ვითარცა: რაიმე და რაამე; კვალადცა იოტსა
დანიშნავს მტკიცედ. ხოლო ორ კმოვანად იტყვიან ესე-
ნიცა: აი, ია, იო, იუ, ად, რამეთუ ერთსა მარცვაღსა შო-
რის ორ-კმოვანსა წარმოაჩენენ. ხოლო სხუანი არიან
შეკმობილნი რიცხვით ოცდა ათორმეტნი, რომელ არიან
ესენი: ბ, გ, დ, ვ, ზ, ზ, თ, კ, ლ, მ, ნ, პ, რ, ს, ტ, ფ,
ქ, ლ, უ, შ, ჩ, ც, ძ, წ, ჭ. ხ, კ, ჯ, ჭ, ჳ, ჳ. ხოლო ამათ-
გან ბოკნი არიან ათერთმეტნი: ფ, ს, ქ, ლ, თ, ვ, ჩ, ჯ,
ბ, ე, ჳ.

და წერილნი არიან ატცამეტნი: პ, მ, კ, ტ, ნ, ზ, ს, შ, წ, ჭ, რ, ლ, ც. და საშუალნი არიან ხუთნი: ბ, გ, დ, ძ, ჟ. ხოლო ესენი: წ, ჭ, ჯ, არცა ბოკში, არცა წვლილში და არცა საშუალში დაიწესებიან, არამედ ფშვინვიერობისა მიერ აღმოითქმიან. ხოლო უკმონი არიან ამათგანი ათ-ხუთმეტნი: ბ, გ, დ, თ, კ, პ, ტ, ფ, ქ, ძ, წ, ჭ, რ, ჯ, ც, და უკმოდ ითქმიან რომელ აღმოთქმაში სულს დაუტყვე-ბენ. ხოლო ნახევარ კმიანნი არიან ამათგანნი ათექუს-მეტნი: ხ, ყ, ლ, ხ, წ, ჭ, ჯ, დ, მ, ნ, შ, ს, ვ, რ, კ, ჟ. ხოლო მრჩობლნი არიან ამათგანი რვა: ზ, ლ, ხ, შ, ჩ, ჯ, ც, კ; და შრჩობლად ითქმიან, რომელ ორს შეკმობილს ასოს ძალს მისცემენ. და რბილნი არიან ოთხნი: ღ, მ, ნ, რ. ხოლო მონაცვალენი არიან რვა გუარნი, რომელთა შორის მარტივად გამოჩნდებიან: სიბოკე, სიწურილე და საშუალობა მათი, რამეთუ პირველად ბოკნი დაიწესებიან, მერმე საშუალნი, შდ წერილნი.

პირველი მონაცვალეა: ფ, ბ, პ, მ.

მეორე: ხ, ქ, გ, კ, ძ.

მესამე: თ, დ, ტ.

მეოთხე: ც, ძ, წ, ზ, ს.

მეხუთე: ჩ, ყ, შ.

მეექვსე: ლ, ღ, ნ, ე.

მეშვიდე: ჯ, ჭ.

მერვე: ჭ, წ, ჯ.

მარცვლისათჳს.

ასოთა შერწყმა არს ოკრვა იოტინი ერთ კმათა, ვითარცა: ე. ხოლო შეკმობილთა თანა იმყოფების ერთ კმათ, ვითარცა: სეთ.

გრძელ-მარცვლისათჳს.

გრძელ მარცვალთა შეკურა ორ სქესად იქმნების: ბუნებითა და მდებარებითა. ხოლო ბუნებითიცა არს ორ სქესითა: პირველად, ბუნებით მაღალნი არიან ორ კმოვანნი, ვითარცა: აჲ, ია, იო, რომელი არს: რაჲ, ბია, გიო. ხოლო მეორედ, ბუნებით მაღალნი იქმნებიან რაჟამს კმოვანნი შემადლდნი; ხოლო შემადლება კმოვანისა მას ჟამს იქმნება, რა ჟამს კმოვანთა ასოთა ქუჭ^ს შე ნახევარ კმოვანი იწყებოდენ, ვითარცა: არ ეს.

ხოლო მდებარებითიცა არს ორ სქესითა: პირველად, რაჟამს ორი შეკმობილი, ანუ უმეტესი ერთად იწყებოდენ, და ესე ერთ შერწყმასა შორის, ვითარცა: სრად, ვარდ; და ანუ ორთა შერწყმათა შორის, ვითარცა: ბასრად, პირველი მარცვალი მაღალი არს; ანუ ორთა ლექსთა შორის, ვითარცა: ვარ კარგი; პირველი მარცვალი მაღალი არს.

მეორედ, რაჟამს კმოვანსა ქუჭ^ს შედ მრჩობლთაგანი ისდენ და ესეცა ანუ ერთსა შერწყმასა შორის, ვითარცა: ქაჟ, ვარჟ; და ანუ ორთა შერწყმათა შორის, ვითარცა: ახატ, ახარ, პირველი მარცვალი მაღალი არს; და ორთა

ლექსთა შორის, ვითარცა: არს კელი, პირველი მარცვლი მალაღი არს.

ხოლო აწ მდებარებით მარცვლი, ვითარცა: მანდ და ახ; უმაღლესნი არიან მეორე ბუნებისით მალაღი მარცვალთაგან, ვითარცა: არ და ეს, მარცვალნი.

მოკლე მარცვალთათჳს.

მოკლე შერწყმა მარცვლისა ორ სქესად იქმნების: ბუნებით და მდებარებით. ხოლო ბუნებითიცა არს ორად: პირველად, რაჟამს კმოფანნი თჳსით დასრულდენ, რომელ არა ჭქონდეს შეკმობილი თჳს თა და არცა იუუნენ ორ კმოფანნი, ვითარცა: კი, ყე, ზე, მო, წა. მეორე, რაჟამს კმოფანნი შემწყუდებული იუუნენ; და შემწყუდებს კმოფანთა მას ჟამსა იქნების, რაჟამს დასასრულზე უკმო დახუდეს მარცვლისა, ვითარცა: მათ, მით, რით, ცით. ხოლო მდებარეობით, რაჟამს ბუნებით მალაღი, რომელი არს მეორესი, კმოფანსა დახუდეს, ვითარცა: ევა, ისა, ევ, — მალაღ მყოფი, აწ ანისა თა შერწყმითა შემოკლდა.

ზიარი შერწყმულთათჳს მარცვლისა.

ზიარი შერწყმა არს, რომელი აღმოყვანაში ერთად შდ მამსულელთა შერწყმითა შეიცვალების, ანუ მალაღ მყოფითა დამდაბლდება ჭ დამოკლდება ჭ მოკლე მყოფითა ამაღლდება. ხოლო ესეცა სამ სქესად იქმნების: პირველი, რაჟამს მეორე სქესისა ბუნებით მალაღნი შერწყმულნი კმოფანსა შესუდენ, ვითარცა: თაფი ზემი; მარცვლი ავი

მალე მეოფითა აწ აქ ერთად აღმოუყანაში შემოკლდა. მეორე, რაჟამს შერწყმათა შორის შეკმობილნი ერთად იუენენ, ანუ ერთსა ლექსსა შორის, ვითარცა: ზატროკლე; ზატ და რაგ მარცვალე მოკლე მეოფითა აქ ერთად აღმოუყანითა შემალდენ, ანუ სხუა და სხუა ლექსთა შორის, ვითარცა: მათ მიმართ; მათ მოკლე მეოფითა შემალდა.

მესამე, რაჟამს მარცვალთა შორის მრჩობლთაგანი იეოს; ხოლო ესეცა ორისა სქესითა, რამეთუ ანუ ერთსა ლექსთა შორის, ვითარცა: ახოთ; ა მოკლე მეოფითა შემაღლდა; და ანუ სხუა და სხუა ლექსთა შორის, ვითარცა: მისცე მას; ცე მოკლე მეოფითა შემალდა. ხოლო მეორე და მესამე სქესი ზიარნი შერწყმათა მალე არიან მდებარეობითა და ზირველი სქესი არს მოკლე მდებარეობითა.

ლექსისათჳს.

ლექსი არს კმა იოტიანი დამნიშუნელი თჳნიერ თანა შეთხზვისა, ანუ ზესამნიშუნო, და დამნიშუნელი თჳნიერ თანა შეთხზვისა, ვითარცა: კორცი, სიტყვა, დაემკვიდრა, იქმნა, ჩუჭნ. ხოლო ზე სამნიშუნო, ვითარცა: იგი, ელ და შორის.

სიტყვისათჳს.

სიტყვა არს შერწყმულობა ლექსთა, განმცხადებელი კონებისა, ზრახვისა, ვითარცა: სიტყვა იგი კორციელ იქმნა და დაემკვიდრა ჩუჭნ შორის. ხოლო აწ სრულ იქმნების სიტყვა ლექსთაგან, ლექსი მარცვალთაგან და მარ-

ცვალი ასოთაგან. ხოლო კერძონი სიტყვისანი არიან რვა: სახელი, ზმნა, შეწყენარება, სახელდართული, იოტი, ათრონი, ზმართული, შემკურელი.

სახელისათჳს.

სახელი არს კერძო სიტყვისა სასრბოლო. თჳნიერ ქამისა და პირისა, რომელი არს: ფანტანგ, ჰეტრე.

ხოლო სახელთაგანი რომელნიმე არიან საქჴსდასონი და რომელნიმე არიან საზედასონი. საქჴსდასო არს რომელი თავით თჳსით იმყოფების, ვითარცა: კაც, ქჴსყანა, სჴეტაკობა.

ხოლო საზედასო არს, რომელი საქჴსდასოსა შორის იმყოფების და არიან ესენი: პოხილი, კეთილი, ბრწყინვალი.

და საზედასონი იწოდებიან, რამეთუ საქჴსდასო სახელნი უქჴსდასებენ ამათთა, რომელ არს: კაცი კეთილი, ქჴსყანა პოხილი, სჴეტაკობა ბრწყინვალი.

ხოლო თანა ჴუჴსბიან სახელსა ექუსნი: რაოდენი, ნათესავნი, საგჴსთნი, სახენი, რიცხუნი, სრბოლი.

რაოდენი რი: { ზიარი და
თჳსი.

ზიარი: კაცი, მეფე, წმინდა.

თჳსი: ჰეტრე, კვისარი.

ნათესავი ოთხი: { სამამაო.
სადედაო.
ზიარო.
არაფინი.

სამამაო, ვითარცა: წული; სადედაო, ვითარცა: ასული;
ზიარო, ვითარცა: შვილი; არაფინა, ვითარცა: ქვა.

საკუჭთი სამი: { მარტივი.
ყრილი და
ზეყრილი.

მარტივი, ვითარცა: კეთილი; ყრილი, ვითარცა: კეთილ მორწმუნე; ზეყრილი, ვითარცა: კეთილმორწმუნე მოყვარე.

სახენი ორი: { პირუჭლ სახინო
და გამომჭვირვალო.

პირუჭლ სახინო, ვითარცა: ქუჭყანა; და გამომჭვირვალო, ვითარცა: ქუჭყენიერი. ხოლო პირველ სახინოს არა აღირიცხვან, რამეთუ ყოველი სახელი არს პირველ სახინო. და გამომჭვირვალისა შესახედაფნი არიან ათექუსე მეტნი:

პირველი: საარსო.

მეორე: საგარეშემცო.

მეორე: საპირველო.

მეცხრე: საზემყერილო.

მესამე: სანათესაო.

მეათე: საანაგო.

მეოთხე: სამოსაღებლო.

მეთერთმეტე: საკლებარო.

მეხუთე: სადასამტკიცო.

მეთორმეტე: საშესამსურველო.

მექქუსე: საუღრესო. მეტამეტე: სააღმოსაჩენო.
მეშვიდე: საკნინო. მეთოთხმეტე: სამფარველო.
მეთხუთმეტე: სამონაცვალო.
მეთექვსმეტე: სადასო.

პირველი, საარსოსა მაგალითნი არიან ხუთნი: იერი, ელი, ავი, ოს, ის, ვითარცა: ტიერი, კორტიელი, მოკუდავი, გერცხლის, ოქროს.

მეორე, საპირველო მაგალითნი არიან ორი: სამამაო და სადედაო. სამამაო: ელი, ვითარცა: წინისწარმეტყველი და სადედაო: ა, ვითარცა: წინასწარმეტყველა.

მესამე, სახათესაო მაგალითნი არიან ექუსნი: ელი, ანი, იანი, ური, ული, მტე, ძე; ხოლო ელი სამად მოიღების ადგილისაგან, ვითარცა: ტფილისელი, ზალესტინელი; წესისად, ვითარცა: სადუგეველი, მანიქეველი; და ტომისად, ვითარცა: ებრაელი, ისრაიტელი; ხოლო იანი, ოანი, ვითარცა: დაფითიანი, ბაგრატოვანი. ხოლო ური, ვითარცა: ბიბლური; ხოლო ული, ვითარცა: მამული, დედული; ბ მტე ნერგთა ზედა, ვითარცა: სხლმტე, ვაშლმტე; ბ ძე გუარისად ბ მამისად მოიღების, ვითარცა: სოფრონიკოსის ძე, აბაშიძე.

მეოთხე, სამოსალებლოს მაგალითნი არიან სამი: ელო, არო, ო, ვითარცა: სამღუდელო, საუფლარო, სამეფო, საბატონო.

მეხუთე, სადასამტეცილოს მაგალითნი არს ერთი ეს, ვითარცა: უზეშთაესი.

მექქუსე, საუღრესოს მაგალითნი არიან ორი: არო, შო, ვითარცა: საზარო და საშიშო.

მეშვიდე, საკნინოს მაგალითნი არიან სამი: იკა, იკო, აკი, ვითარცა: კაციკა, ქალიკო, წიგნაკი.

მერვე, საგარეშემცველოს მაგალითნი არიან ოთხნი: თლი, თი, ღო, რო, ვითარცა: ქართლი, სომხითი, სასნეულო, სამწიგნობრო.

მეტხრე, საზმყრილოს მაგალითნი არიან ექუსნი, ვა: ში, ღი, ლა, რი, ბა; ვითარცა: წაკითხვა, მოშიში, საყვარელი, მოსვლა, საქებარი, განსწმნება.

მეთე, სახანგოს მაგალითნი არიან სამი: ოსანი, ვარი, ვი, ვითარცა: ცხენოსანი, მგზავრი, მტურავი; ხოლო ესე სახანგო სადედაოდცა მოიღების ანითა, ვითარცა: ცხენოსანა, მგზავრა, მტურავა.

მეთერთმეტე, საკლებაროს მაგალითი არს ორი: ილი, რილი, ვითარცა: მოკვეთილი, ფერკ მოჭრილი.

მეთორმეტე, საშესამშურველოს მაგალითი არს ორი: ოვანი, იანი, ვითარცა: კეთილოვანი, სენიანი.

მეტამეტე, საადსახენოს მაგალითი არს ორი: დე, ობა, ვითარცა: სიწმინდე და მკურსნალობა.

მეთათხმეტე, სასამფარველოს მაგალითი არს ერთი: ე, და მოიღების ათრონითა მე, ვითარცა: მეწალკოტე, მეხოსტაკე.

მეთახუთმეტე, სამონაცვალოს მაგალითი არს ერთი: ე, და მოიღების ათრონითა თან, ვითარცა: თანამესამძღურე, თანამენუგეშე.

მეთექუსმეტე, სადასასოს მაგალითი არს ორი: ე, ული,

და ათრონათ მოიღების მე, ვითარცა: მეორე, მესამე, შვი-
დეული, ათეული.

რიცხუნი ორნი: { სამსოლო
და სამრავლო.

სამსოლო: მოძღუარი. სამრავლო: მოძღუარნი.

სრბოლნი ათნი: { საწრთულო
სანათესაო
სამიტემალო
სამოქმედო
საძიებო
სადასაბამო
სამეტეველო
საშორისო
საკარმეოფო
საწოდებო.

საწრთულო, ვითარცა: ქუჭყანა
სანათესაო, ვითარცა: ქუჭყნისა
სამიტემალო, ვითარცა: ქუჭყანას
სამოქმედო, ვითარცა: ქუჭყნით
საძიებო, ვითარცა: ქუჭყანასა
სადასაბამო, ვითარცა: ქუჭყნისაგან
სამეტეველო, ვითარცა: ქუჭყნისა
საშორისო, ვითარცა: ქუჭყანაში
საკარმეოფო, ვითარცა: ქუჭყანითა
საწოდებო, ვითარცა: ქუჭყანაო.

ხოლო აწ ერთს სახელსა ზედა გამოვაცხადეთ ექუსი
ესე თა მყოლნნი, რა ესე «ქვა» სახელი:

რაოდენისა არს? ზიარნი.

ნათესავისად? არავინა.

ნაკუჭთისად? მარტივი.

სახისად? ჯალ საჩინო.

რიტხვისად? სამხოლო.

სრბოლისად? საწრთველო.

ესრეთვე ეწათ სახელთა ზა ჭყვებთან ექუსნი ესე თანა
მყოლნი.

ხოლო არიან სახელნი ვიეთნი, რაღნი ზოგადად მიიღუ-
ბიან ეწლისა საწრთველოსა ზედა, რაღნი არს: სხვა, რაჲ,
რაჲმე და ესე ვითარნი.

ხოლო არიან ვიეთნი დამნიშუნელნი საეწათოსნი,
ვითარცა: ეწლი, ერთბამად, სრულ, რაღ, რაჲმე, არა
რაჲმე, არღაფინმე და ესე ვითარნი.

ხოლო არიან ვიეთნი დამნიშუნელნი კერძოსანი, ვი-
თარცა: ვინმე, ვინ, რამე, თუთვეული, თაფით თხსით,
ურთიერთთა, ერთსხუა; ხოლო ამათ სახელსა თანა არიან
ესენიცა: ვინაცაღა, რაღიმე, ვითარმე, რაზომ, რაოდენ,
ამისებრ, ესეოდენი, ეზომ, ამეთნი და სხუანი ვიეთნი.

ს რ ბო ლ თ ა მ ა გ ა ლ ი თ ა თ ჳ ს .

ჯლისა სქესისათჳს, რაღისა საწრთველოსა დასასრული
არს ი, რაღი ითქმის ზიართა სახელთა, ვითარცა: კაცი,
ცხენი, თვალნი.

ხოლო სანათესაოს დასასრული სა უითარცა: კაცისა, ცხენისა, თვალისა. ხოლო სამრავლოსი საწრფელთა ნი, ვითარცა: კაცი, ცხენი, თვალნი. და სანათესაოსი დასასრული თა, ვითარცა: კაცთა, ცხენთა, თვალთა. ხოლო მთლიების ესე სქესი წლთაშე მარტივთა სახელთა ზედა, ვითარცა: დავით, დავითისა; ბიძინტი, ბიძინტისა; ბაგრატი, ბაგრატისა და ესე ვითარნი.

ს რ ბ ო ლ ნ ი .

ს ა მ ხ ო ლ ო ო

ს ა მ რ ა ვ ლ ო

საწრფელი	კაცი	კაცი, კაცები
სანათესაო	კაციც	კაცთა
სამიტყმალო	კაცსა	კაცთ, კაცებს
სამოქმედო	კაცით	კაცებით
საძიებო	კაცს	კაცებსა, კაცი
სადასაბამო	კაციან	კაცთაგან
სამეტყველო	კაცისა	კაცთა
საშორის - მყოფო	კაცში	კაცებში
საგარეშე მცო	კაცითა	კაცებით
საწოდებო	კაცო	კაცო.

ხოლო ამა სქესში ისრბოლებს ელი ზიარი სახელი, წლისა საწრფელთა დასასრული არს ი, ვითარცა: კაცი, თვალი, ცხენი, წყალი, ღმერთი, კორცი და ესე ვითარნი. ხოლო სანათესაოს შა მთლიების სა, ვა: კაცისა, თვა-

ლისა, ცხენისა, წყლისა, ღმთისა, კოჩტისა და სხუანი
გიეთნი.

ხოლო სამრავლოსა სწრფეელსა შს მოიღებენ ნი,
ვითარცა: კაცნი, თვალნი, ცხენნი, წყალნი, ღმთნი, კოჩ-
ტნი და ესე ვითარნი; და სანათესაოსა შს მოიღებენ დასა-
სრულსა წა თა, გვა: კაცთა, თვალთა, ცხენთა, წყალთა,
ღმთთა, კოჩტთა და ესე ვითარნი. ხოლო ესრეთვე ამავე
სრბოლსა შს ისრბოლებიან ელი ზიარი სხელი, რლთა
სწრფეელსა მარტივითა დასასრული არს ა, გვა: ქვა,
რკინა, მიწა, მთა, ბუნება, ხარება და ესე ვითარნი.

ხოლო სანათესაოსა შს მოიღებენ ისა, გვა: ქვისა,
რკინისა, მიწისა, მთისა, ბუნებისა, ხარებისა და სხუანი.

ხოლო სამრავლოსა შს მიიღებენ ნი, გვა: ქვანი, რკი-
ნანი, მიწანი, მთანი, ბუნებანი, ხარებანი. ხოლო სანათესა-
ოსა შს მიიღებენ თა, გვა: ქვათა, რკინათა, მიწათა, მთა-
თა, ბუნებათა, ხარებათა და ესრეთ სხუანი. ხოლო ეგრეთვე
თუნი სხელი სამრავლოში ამავე სრბოლით ისრბოლებიან

მეორე სქესისათჳს.

მეორე სქესი, რლისა დასასრული ზიარი სხელთა თუ-
თუეულთა სწრფეელსა შს არს ო, გვა: წერო. ხოლო
სანათესაოსა შს დასასრული სი, გვა: წეროსი. ხოლო
სამრავლოსა შს მოიღებენ სწრფეელსა დასასრული ნი,
გვა: წერონი; და სანათესაოსა შს მოიღებენ თთა, გვა:
წეროთთა.

ს რ ბ ო ლ ნ ი .

ს ა მ ხ ო ლ ო ო .

ს ა მ რ ა ვ ლ ო .

საწრფელო	წერო	წერონი
სახათესაო	წერსი	წერთათ
სამიტყმადო	წერს	წერთთ, წერებს
სამოქმედო	წერთი	წერთით, წერებით
საძიებო	წერსა	წერებს
სადასახამო	წერსაგან	წერთაგან, წერებთაგან
სამეტყველო	წერსას	წერებისას
საშოკისმყოფო	წერში	წერთში
საგარეშემცო	წერთა	წერებითა
საწოდებო	{ წეროვ, წერო	წერონი, წერებო.

ხოლო ასე ისრბოლვიან ელი ზიარნი სახელი, გ'ა: წერო, წერსი; ოქრო, ოქროსი; რეჭო, რეჭოსი; კბო, კბოსი; სოკო, სოკოსი და სხუა ესე ვითარნი. ხოლო ამავე სრბოლვისა შ'ს ისრბოლვიან ელნი ზიარნი სახელნი, რ'ლთა სამხოლოოდ საწრფელოსა დასასრული არს: ე, გ'ა: მწარე, მცირე, ფაკე, მდარე და ესე ვითარნი. ხოლო სახათესაოსა შ'ს მთილების სი, გ'ა: მწარესი, მცირესი, ფაკესი, მდარესი და ესე ვითარნი. ხოლო სამრავლოსა შ'ს ეგრეთვე მიიღებენ გ'ა ზემოთე გვიწერია. ხოლო სახმარ არს ცნობად, რ' რაოდენნი თხსნი სახელნი არიან, რ'ლთა საწრფელოსა შ'ს დასასრული არს ა, ანუ ე, გ'ა: თომა,

კლეფსა, ზაქარია; სანათესაოს შს მოიღებენ სი, ვა: თლ
მასი, კლეფსასი, ზაქარიასი და სხუანი ვითარნი.

ს რ ბ ე ლ ნ ი ს ა გ ე რ ძ ე ნ ი შ ა ნ თ ა თ ჯ ს .

ს ა მ ხ ო ლ ო ო .

საწრ	ვინმე,	ვინ,	რადმე.
სანათ	ვისმესი,	ვისი,	რადმესი.
სამიტ	ვისმეს,	ვისა,	რადმესა.
სმოქ	ვისმეთი,	ვისით,	რადმეთი.
სადიებ	ვისმესს,	ვის,	რადმეს.
სადს	ვისმესგან,	ვისგან,	რადმესგან.
სამეტყ	ვისმესს,	ვისს,	რადმესს.
საშეს	ვისმეში,	ვისში,	რადმეში.
საგ	ვისმეთი,	ვისით,	რადმეთი.
საწოდ	ჟი—	ჭეი—	ჭე—

ს ა მ რ ა ვ ლ ო .

ვიეთნიმე	ვინანი,	რადმენნი.
ვიეთთა,	ვინანთა,	რადმენთა.
ვიეთთ,	ვინანთ,	რადმეთი.
ვიეთითურთ,	ვინანით,	რადმეთი.
ვიეთებს,	ვინანებს,	რადმებს.
ვიეთთაგან,	ვინანთაგან,	რადმეებთაგან.
ვიეთთას,	ვინანებთას,	რადმეებთას.
ვიეთში,	ვინანში,	რადმეებში.
ვიეთურთით,	ვინანებითა,	რადმეებით.

ხოლო სხმარ არს ცოდნად, რომელ არიან სხელნი, რომელნი სხნათესაოში ორ სქესად იქმნებიან, ვითარცა: ღამესი, ღამისა; დაფითისი, დაფითისა; აბრატმისი, აბრატმისა და ესე ვითარნი. ხოლო ესრეთვე სავიტყუალოში, ვითარცა: კატსა, კატს, ქალაქსა, ქალაქს, სხელსა, სხელს და ესე ვითარნი.

ხოლო სავიტყუალოს მაგალითნი არიან სამი: ით, ებით, ნნით, ვითარცა: კატით, ცხენით, კატებით, ცხენებით, კატნით, ცხენნით. ხოლო სავიტყუალოს დასასრული სავიტყუალოს მიიღებს ს, ვითარცა: კატს: და სავიტყუალოს: ებს, ნი, ვითარცა: კატებს, ცხენი.!

ხოლო სავიტყუალოს არს: სავიტყუა, სავიტყუალო, ვითარცა: კატისავიტყუა; სავიტყუალო: თავან, ვითარცა: კატისავიტყუა; ებისავიტყუა, ვითარცა: კატებისავიტყუა. ხოლო სავიტყუალოსი არს: სავს, ვითარცა: კატისავს; სავიტყუალო: თავსა, ვითარცა: კატისავსა.

ხოლო სავიტყუალოსი არს: სავ, შორის, ში, ვითარცა: კატსა შს და სავსში. ხოლო სავიტყუალოსი არს: იფა: უკრითა. ხოლო სავიტყუალოსი შიარნი მოიღებს: ო, ვითარცა: ღმერთო, კატო. ხოლო თვითა მოიღებენ ჟე, ვითარცა: ჟე მარკოზ. ხოლო ესე ჟე და ზე ზოგან შიართა სხელთაცა ზედა მოიღების, ვითარცა: ზე ღმერთო, ანუ ჟე ედ წმინდაო. ხოლო თვისი სხელნი რავამს სწორისავს დასწორად იწოდების, ვითარცა სავიტყუალო: გიორგი, დანიელ, თომა. ხოლო რავამს უმეტროსისავს უმეტროსა ეთქმის, სავიტყუალოდ იწოდების, ვითარცა:

გიორგაჲ, დანიელაჲ, თომასჲ; რომელი ჳეჲს აწს თქმად,
 ანუ მართალისა ქართულის ენისა ქტევიითა, ვითარცა ზიარნი
 იწოდების: ღთო, კატო; ეგრეტაჲ: გიორგო, ანუ
 გიორგო, დანიელო, დანიელ, თომასო, თომას ჳ ანუ ჭეთას:
 ჭე გიორგი, ჭე დანიელ, ჳე თომას, ვითარცა ლათინნი
 და სომეხნი და აწს მტინითა.

ზმნისათჳს.

ზმნა აწს ლექსი სასრბოლო, რომელ მუოფსა რამეს
 ანუ ქმნასა, ანუ ვნებასა დანიშნავს უამითურთ და ზიარ-
 თურთა, ვითარცა: განვადო. ხოლო ჳმნათაგანი რომელ-
 ნიჲე [არიან]: სააწსო მუოფნი; ხოლო რომელნიჲე: სა-
 გარმუოფნი.

სააწსო მუოფნი, რ ლ აწს: { ვარ
 ვდბეჲარ
 ვიემუოფი
 ვიქმნები.

ხოლო საგარმუოფონი, ვა: { ვთქვა
 მოფიტანო
 ვაქო.

კდცა ჳმნისაგანნი რომელნიჲე არიან ბუნების ზიარნი
 და რომელნიჲე მდებარეობისა ზიარნი.

ბუნების ზიარნი, ვა: { მიუვარს
 მიუვარდა
 შევიუვარო.

ხელე მდებართა ჰირნი, წა: { შემიუვარა
შეგიუვარა
შემიუვარეს.

დასდევენ ზმნასა რვა: { ნათესავნი
ნაკუჭთნი
სახენი
რიტხენი
ჰირნი
ყამნი
ვითარნი
სქესნი.

ნათესავნი ოთხნი: { სამოქმედო
საფნებო
საშუალო
ზიარნი.

სამოქმედო, ვითარცა: განვადო; საფნებო, ვითარცა: განვიდო; საშუალო, ვითარცა: დავემკვიდრო; ზიარნი, ვითარცა: ვშვა.

ნაკუჭთი სამი: მარტი — { მარტივი, წა: ვიგონო.
ვი, ყრილი, ზეყრილი: { ყრილი, წა: მოვიგონო.
ზეყრილი, წა: შემოვიგონო.

სახენი ორნი: ჰლ-სამგზავსო და გამომჰყვირვალო. ჰლ სამგზავსო, წა: მოვიხსენო; და გამომჰყვირვალო, წა: მოვასხენებინო.

რიტხენი ორი: სამხლოლო და სამრავლო. სამხლოლო, წა: ვქნა; და სამრავლო, წა: ვქნათ.

პირი სამნი:

წლი, წლისაგან [ახს] სიტყვა	{ წლი: ვიტვირთო. მეორე: იტვირთო. მესამე: იტვირთოს. }
მეორე წლისა მიერ სიტყვა	
მესამე, წლისათჳს ახს სიტყვა	

ყამი სამნი: {

 მყოფი.

 ყოფილი.

 მყოფადი.

ანამედ ყოფილისა სწრაობანი არიან ოთხნი: უსრული, სრული, მანადისსრული, შესრული, წლთა თჳს შერთვით მყოფი და ყოფადი იმყოფების ექუსნი. მყოფი: ვქნა; სრული: ვქენი; შესრული: მექნა; უსრული: მექმნა; მდის სრული: მიქნია; მყოფადი: ვიქ.

ვითარნი არიან სწვაობა მეტ- ყველებისა? არიან ხუთნი:	{ სსამძღრო, წა: შევიტყო. საბრძანებო, წა: შეიტყეო. სანეტარძო, წა: წართუმტა შემეტყო. საქუჭდასო, წა: თუმტა შე- მეტყო. უხინო, წა: შეტყობა. }

სქესნი არიან შესახედავი სრბოლთა ზმნათთა და არიან ოთხნი: ა, ე, ი, ო, რომელთაგან სამნი ესენი: ა, ე, ო, არიან სამოქმედოანი, წლისი იმყოფების დასასრულთა მანტვალთა წყობათა შინა სამყოფოთა ზმნათა შა, წა:

ვთქვა,	მივსტე,	გავაღო.
თქვა,	მისტე,	გააღო.
თქვას,	მისტეს,	გააღოს.

ხოლო ი არს საფნებოსი, კითარტა:

ვითქვა, მივიტე, განვიღო.

ითქვა, მიიტე, განიღო.

ითქვას, მიიტეს, განიღოს.

ხოლო საშუალებანი შთავარდებიან ამას ოთხთა სქესთასა, რ თუთუელთა სქესთასა არიან საშუალებანი; ად საშუალებთა სახელნი არიან სამნი: სამოქმედოსებრ, საფნებოსებრ, სალსახე. სამოქმედოსებრ არიან, რ ღნი ეწლითურთ სამოქმედოსებრ ისრბოფლიან; ხოლო საფნებოსებრ არიან, რ ღნი საფნებოსებრ ისრბოფლიან. ხოლო ორ სახესნი არიან, რ ოლთაგან მეოფი და უსრული სამოქმედოსებრ ისრბოფლიან, ხოლო სხუა ყამნი საფნებოსებრ ისრბოფლიან. ხოლო ზიარნი საფნებოთი მხოლოდ შთავარდებიან, ად ზიართა რ ლთამე სამოქმედოდა და საფნებოდა მეოფადში განსხუაფდებიან, ვა:

წარიღონ, წარიღნენ.

წარსახან, წარისხნენ.

მიართფან, მიირთფნენ, სხვანიცა.

ხოლო აწ თუთუელი ესე სქესი ორითა ნიშნითა ჰგვანან: პირველი ნიშანია, რ სა ოთხნი მაგალითი, თქმული: ა, ე, ი, ო; ხოლო მეორე ნიშანისა არს მაგალითი: ს. მეორისა პირისა საბრძანებოსი მეოფისად, რ ღ არიან სამოქმედონი შლი სამგზავსოსი, ვა: ადე, წადი.

ხოლო ინე არს გამომჟიროფალოსა, ვა: მოახსენებინე, ათქმევიანე. ხოლო ნე და ეც არს საფნებოსი და სამოქმე-

დღისიტა, ვა: გაბანე, განიბანე. ხოლო ეტ, ვა: ღაეტ.
ღაიეტ.

ხოლო ლე არს საშუალოა და რწათამე საფსებოთატა,
ვა: იბილე, შეიწყალე და სხუანი. ხოლო საკმარ არს ცნო-
ბად, რ წმნათაგანი რწნიმე არიან სასწორონი და რო-
მელნიმე საკერძონი: სასწორონი არიან, რწნი ეწლთა
სრბოლთა შს შეერთხმიან, ვითარტა:

ვთხარო,	ვაქო,	ვჭამო.
ვთხარე,	ვაქე,	ვჭამე.
თხარო,	აქო,	სჭამო.
თხარე,	აქე,	სჭამე.

ხოლო საკერძონი არიან, რწნი მეორესა ნიშანსა შს
განსხუაფდებიან სქესისაგან, ვა: მოიტანე, დასდეკ, სვი,
ქენ. ხოლო რწნი აქა განსხუაფდებიან ესენიტა და სრულ
ქამში განსხუაფდებიან, ვა: მოიტანა, დასვა, სვა, ქნა.

ხოლო სხუა სრბოლთა შს შეერთხმიან სქესსა, ვა:
მოიტანო, ვიზონო, ვჭამო; მოფიტანე, ვიზონე, ვჭამე,
და ესრეთვე სხუათა სრბოლთა შს. ხოლო აწ დაღატათუ
საფსებოსი მაგალითი ერთ არს, ად შეტვლა სამოქმედო-
თაგან საფსებოსა სხუებრნი არიან, რ სხუა არს შეტვლა
პირველი სქესისად და სხუა მეორესი და სხუა მესამისა.
ად თუთვეული სქესითა განიწყების და თუთვეული სქე-
სისა საფსებო, რწლსა ვწლი ნიშანი არს: ო, ვა: განვიდო;
და მეორე ე, ვა: განიდე. ვწლი სქესისათჳს, რწლისა ვწლი

ნიშანი არს აჱ შავალითი ქჷს'შეწყობილი შეკმობილთა ოჱ,
 ვა: ვქნა, ქნას; ხოლო მეორე არს წინშეწყობილი ე,
 ვა: ქენ.

სასამძღრო, მეორეი, საა სასამძღრო, სავნებო,
 , მოქმედო. მეორეი.

სამხოლოო	სამრავლო	სამხოლოო	სამრავლო
ვქნა	ვქნათ	ვიქნა	ვიქნათ
ქნა	ქნათ	იქნა	იქნათ
ქნას	ქნან	იქნას	იქნან

უ ს რ უ ლ ი

გუქნა	გუქნათ
ბუქნა	ბუქნათ
ბუქნას	ბუქნან

უ ს რ უ ლ ი

ვიქნე	ვიქნეთ
იქნე	იქნეთ
იქნეს	იქნენ

ს რ უ ლ ი

ვქენ	ვქენით
ბქენი	ბქენით
ქნა	ქნეს

ს რ უ ლ ი

ვიქენი	ვიქენით
იქენი	იქენით
იქნა	იქნენ

მარადის ს რ უ ლ ი

მიქნია	გვიქნია
გიქნია	გიქნიათ
უქნია	უქნიათ

მარადის ს რ უ ლ ი

ვიქნილვარ	ვიქნილვართ
ქნილხარ	ქნილხართ
ქნილა	ქნილან

ზესრული

სამხოლოო	სამრავლო
მექნ:	გვექნა
გვექნა	გვექნა
ექნა	ექნათ

ზესრული

სამხოლოო	სამრავლო
ვექნილვიყავ	ვექნილვიყავით
ქნილვიყავ	ქნილვიყავით
ქნილვიყა	ქნილვიყენ

მეოფადი

ვიქ	ვიქთ
იქ	ვექთ
იქს	იქმონენ

მეოფადი

ვიქნები	ვიქნებით
იქნები	იქნებით
იქნების	იქნებიან

საბრძანებო, მეოფი,
 ჰქენ, ნუ იქ

სამოქმედო ჰი მეორე.
 ჰქენით, ნუ იქთ

საბრძანებო, მეოფი
 იქენ, ნუ იქნები

სავნებო, ჰი, მეორე.
 იქენით, ნუ იქნებით

მეოფადი

ჰქნა, ნუ ჰქნა	ჰქნათ, ნუ ჰქნათ
---------------	-----------------

მეოფადი

იქნებოდი, ნუ იქნებოდი	იქნებოდით, ნუ იქნებოდით
-----------------------	-------------------------

მეოფი და მეოფადი, ჰირი მესამე.

ჰქნას, ნუ ჰქნას	ჰქნან, ნუ ჰქნან
-----------------	-----------------

მეოფი და მეოფადი, პირი მესამე.

იქნას, ნუ იქნას იქნან, ნუ იქნან

სამოქმედო და სავნებო, პირი პირველი.

ვიქნათ, ნუ იქნათ.

სანეტარძოსი მეოფი და უსრული სამოქმედო.

ნეტართუმცა მექნა ნეტარ გვექნა

გექნა გექნათ

ექნა ექნათ

სანეტარძო, მეოფი და უსრული, სავნებო.

ნეტართუმცა ვიქნა ნეტართუმცა ვიქნათ

იქნა იქნათ

იქნას იქნან

მარადის სრული, სამოქმედო.

სამხოლოო

სამრავლო

ნეტართუმცა მექნას ნეტარ გვექმნას

გექნას გექნათ

ექნას ექმნათ

მარადის სრული, სავნებო

სამხოლოო

სამრავლო.

ნეთართუმც მექნას ნეტარ გვექმნას

გექნას გექმნას

ექნას ექმნას

ზ ე ს რ უ ლ ი.

ნეტარ ქმნილვიყო	ნეტარ ქმნილვიყოთ
ქმნილიყო	ქმნილიყოთ
ქმნილიყოს	ქმნილიყვნენ

ზ ე ს რ უ ლ ი.

ნეტარ ქმნილვიყო	ნეტარ ქმნილვიყოთ
ქმნილიყო	ქმნილიყოთ
ქმნილიყოს	ქმნილიყვნენ

მეოთხადი, სამოქმედო.

ნეტართუმცა ვქნა	ნეტართუმცა ვქნათ
ქნა	ქნათ
ქნას	ქნან

მეოთხადი, სავნებო.

ნეტართუმცა ვიქნა	ნეტარ. ვიქნათ
იქნა	იქნათ
იქნას	იქნან

საქუტდასო, მეოთხი, სამოქმედო.

უკუტთუ ვქნა	უკუტთუ ვქნათ
ქნა	ქნათ
ქნას	ქნან

საქუტდასო, მეოთხი, სავნებო.

უკუტთუ ვიქნა	უკუტთუ ვიქნათ
იქნა	იქნათ
იქნას	იქნან

უ ს რ უ ლ ი

უგუჭტუ	ვექნა	უგტუ	გვექნა
	ბექნა		ბექნათ
	ექნა		ექნათ

უ ს რ უ ლ ი

უგტუ	ვიქნე	უგტუ	გექმნეთ
	ბექნეს		ექმნეთ
	ექნეს		ექმნეს

ს რ უ ლ ი

უგუჭტუ	ვქენ	უგუჭტუ	ვქენით
	ჭქენ		ჭქენით
	ქნა		ქნეს

ს რ უ ლ ი

უგუჭტუ	ვიქენი	უგუტუ	ვიქენით
	იქენი		იქენით
	იქნას		იქნენ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უგუჭტუ	მიქნია	უგუჭტუ	გვიქნია
	გიქნია		გიქნიათ
	უქნია		უქნიათ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უგუჭტუ	ვქნილვარ	უგუტუ	ვქნილვარით
	ქნილხარ		ქნილხართ
	ქნილარის		ქნილარით

ზ ე ს რ უ ლ ი

უკრესტოუ მკქნა	უკრესტოუ გვექნა
გვექნა	გვექნათ
ექნა	ექნათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

უკრესტოუ ვქნილფიუაფ	უკრესტოუ ვქნილფიუაფით
ქნილფიუაფ	ქნილფიუაფით
ქნილფიუა	ქნილფიუნენ

მ ე რ ფ ა დ ი

უკრესტოუ ვიქ	უკრესტოუ ვიქთ
იქ	იქთ
იქს	იქმონენ

მ ე რ ფ ა დ ი

უკრესტოუ ვიქმნები	უკრესტოუ ვიქმნებით
იქმნები	იქმნებით
იქმნების	იქმნებიან

უ ჩ ი ნ ო .

სამოქმედო: ქმნა. საუნებო: ვქმნა

რიცხვი პირი და უამი არა აქუს. ზმართული სახელი: ქმნვა. ამას სქესსა შინა არიან ესენი: ვოქვა, ვოქვი, თქვი; ვსვა, სვი, სვა.

მეორისა სქესისათჳს, რლისა პირველი ნიშანი არს: ე, ვითარცა: მივტე; ხოლო მეორე ნიშანი ეტ, ვითარცა: მიეტ.

სასამძღრო, მეოფი, სასამძღრო, მეოფი,
სამოქმედო. სავნებო.

სამხოლოო	სამრავლო	სამხოლოო	სამრავლო
მივტე	მივტეთ	მივტე	მივტეთ
მისტე	მისტეთ	მიიტე	მიიტეთ
მისტეს	მისტენ	მიიტეს	მიიტენ

უ ს რ უ ლ ი

მიმეტა	მიგვეტა
მიეტა	მიეტათ
მიეტა	მიეტათ

უ ს რ უ ლ ი

მივეტოდი	მივეტოდით
მიეტოდი	მიეტოდით
მიეტოდის	მიეტოდენ

ს რ უ ლ ი

მივეტი	მივეტით
მიეტი	მიეტით
მისტა	მისტეს

ს რ უ ლ ი

მივეტ	მივეტთ
მიეტ	მიეტთ
მისტნა	მისტნეს

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

მიმიტია	მიგვიტია
მიუტია	მიუტიათ
მიუტია	მიუტიათ

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

მიმიტემა	მიგვიტემა
მიუტემა	მიუტემათ
მიუტემა	მიუტემათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

სამხოლოო	სამრავლო
მიმეტა	მიგვეტა
მიეტა	მიეტათ
მიეტა	მიეტათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

სამხოლოო	სამრავლო
მიტემულ ვიუჯ	მიტემულ ვიუჯვით
მიტემულ იუჯ	მიტემულ იუჯვით
მიტემულ იუჯ	მიტემულ იუჯენ

მივცემ	მივსცემთ	მივიტვი	მივიტვიმთ
მისცემ	მისცემთ	მიიტვი	მიიტვიმთ
მისცემს	მისცემენ	მიიტვიმის	მიიტვიმისან

სახრძანებლსი მყოფი, სამოქმედო, ჰიჩი მყოფი.

მიეც, ნუ მისცემ მიეცით, ნუ მისცემთ

სახრძანებლსი მყოფი, საფნებო, ჰიჩი მყოფი.

მიიეც, ნუ მიიტვი მიიეცით, ნუ მიიტვიმთ

მყოფადი

მისცემდი, ნუ მისცემდი მისცემდო, ნუ მისცემდოთ

მყოფადი

მიიეცი, ნუ მიიტვიები მიიტვიით, ნუ მიიტვიებით

მყოფი და ყოფადი, ჰიჩი მესამე.

მისცეს, ნუ მისცეს მისცენ, ნუ მისცენ

მყოფი და მყოფადი, ჰიჩი მესამე.

მიიტვს, ნუ მიიტვიმის მიიტვნენ, ნუ მიიტვიმისან

სამოქმედო და საფნებო, ჰიჩი ჰიჩველი:

მივსცემთ, ნუ მივსცემთ.

სამოქმედო: ნუ მივსცემთ.

სანეტარძო, მყოფი და უსრული, სამოქმედო.

ნეტართუმცა მიმეცა ნეტართუმცა მიგვეცა

მიგვეცა მიგვეცათ

მიეცა მიეცათ

ს ა ვ ნ ე ბ ო : ნ უ მ ი ვ ი ტ ე მ ი თ .

სანეტარძო მყოფი და უსრული სავნებო.

ნეტართუმცა მივეცოდი	ნეტართუმცა მივეცოდი
მიეცოდი	მიეცოდი
მიეცოდს	მიეცოდნით

სრული და მარადის სრული.

სამხოლოო

სამრავლო

ნეტართუმცა მიმეცეს	ნეტართუმცა მიგვეცეს
მიგვეცეს	მიგვეცესთ
მიეცეს	მიეცესთ

სრული და მარადის სრული.

სამხოლოო

სამრავლო

ნეტ. მიცემულ ვიყო	ნეტ. მიცემულ ვიყოთ
მიცემულ იყო	მიცემულ იყოთ
მიცემულ იყოს	მიცემულ იუვნენ

ზ ე ს რ უ ლ ი

ნეტართუმცა მიმეცნა	ნეტართუმცა მიგვეცნა
მიგვეცნა	მიგვეცნათ
მიეცნა	მიეცნათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

ნეტ. მიცემულ ვიყავ	ნეტ. მიცემულ ვიყავებით
მიცემულ იყავ	მიცემულ იყავებით
მიცემულ იყო	მიცემულ იუვნენ

მ ე ო ფ ა დ ი

სამხოლოო		სამრავლო	
ნეტართუმცა	მივცე	ნეტართუმცა	მივსცეთ
	მისცე		მისცეთ
	მისცეს		მისცენ

მ ე ო ფ ა დ ი

ნეტართუმცა	მივიცი	ნეტართუმცა	მივიცეთ
	მიიტე		მიიტეთ
	მიიტეს		მიიტენ

საქუჭდასოხი მეოფი, სამოქმედო.

უბუჭთუ	მივსცე	უბუჭთუ	მივსცეთ
	მისცე		მისცეთ
	მისცეს		მისცენ

საქუჭდასოხი მეოფი, სავნებო

უბუჭთუ	მივიცე	უბუჭთუ	მივიცეთ
	მიიტე		მიიტეთ
	მიუტეს		მიიტენ

უ ს რ უ ლ ი

უბუჭთუ	მიმეცა	უბუჭთუ	მიგვეცა
	მიგვეცა		მიგვეცათ
	მიეცა		მიეცათ

უსრული

სამხლოლო

სამრავლო

უკრესტუ	მივსტეშადი	უკრესტუ	მივსტეშადით
	მისტეშადი		მისტეშადით
	მისტეშადა		მისტეშადენს

სრული

უკრესტუ	მიმიცია	უკრესტუ	მიგვიცია
	მიგვიცია		მიგვიციათ
	მიუცია		მიუციათ

სრული

უკრესტუ	მივიც	უკრესტუ	მივიცით
	მიიცი		მიიციით
	მიიცეს		მიიცენს

მარადის სრული

უკრესტუ	მიმეცეს	უკრესტუ	მიგვეცეს
	მიგვეცეს		მიგვეცესთ
	მიეცეს		მიეცესთ

მარადის სრული

უკრესტუ	მიტეშულ ვარ	უკრესტუ	მიტეშულ ვართ
	მიტეშულ ხარ		მიტეშულ ხართ
	მიტეშულა		მიტეშულან

ზესრული

სამხოლოო	სამრავლო
უკუჭითუ მიმეცნა	უკუჭითუ მიგვეცნა
მიგვეცნა	მიგვეცნათ
მიეცნა	მიეცნათ

ზესრული

უკუჭითუ მიცემულ ვიყავ	უკუჭითუ მიცემულ ვიყავით
მიცემულ იყავ	მიცემულ იყავით
მიცემულ იულ	მიცემულ იუენენ

მეოფადი

უკუჭითუ მივსცემ	უკუჭითუ მივსცემთ
მისცემ	მისცემთ
მისცემს	მისცემენ

მეოფადი

უკუჭითუ მივიცემი	უკუჭითუ მივიცემით
მიიცემი	მიიცემით
მიიცემის	მიიცემიან

უჩინოსი.

სამოქმედო: მიცემა. საფნებო: მივიცემდ.

წრჭული სქესისათჳს, რომლისა წირჭული ნიშანი არს: ა. მაგალითი, — შეწყობილი შეკმობილთა თა, ვა: ვბან, ვბან, ვბანს. ხოლო მეორე არს შეწყობილი ე, ვა: ვბანე.

სასამძღვროსი მუცუგი
სამუქმედო.

სასამძღვროსი მუცუგი
სავნებო.

სამსოლოო სამრავლო

სამსოლოო

სამრავლო

ვბას ვბანთ

ვიბან

ვიბანთ

ვბან ვბანთ

იბან

იბანთ

ვბანს ვბანეს

იბანს

იბანეს

უსრული

უსრული

ვბანდი ვბანდით

ვიბანდი

ვიბანდით

ვბანდი ვბანდით

იბანდი

იბანდით

ვბანდა ვბანდეს

იბანდა

იბანდეს, იბანდეს

სრული

სრული

დავბანე დავბანეთ

დავიბანე

დავიბანეთ

დავბანე დავბანეთ

დაიბანე

დაიბანეთ

დავბანა დავბანეს

დაიბანა

დაიბანეს

მარადის სრული

მარადის სრული

დავიბანია დავვიბანია

დავბანილ ვარ

დაბანულ ვართ

დავიბანია დავვიბანიათ

დაბანილ ხარ

დაბანულ ხართ

დაუბანია დაუბანიათ

დაბანულა

დაბანულან

სესრული

სესრული

დავებანნა დავებანნათ

დაბანულ ვიყავ

დაბანულ ვიყავით

დავებანნა დავებანნათ

დაბანულ იყავ

დაბანულ იყავით

დავებანნა დავებანნათ

დაბანულ იყო

დაბანულ იყუნენ

მ ყ ე თ ვ ა დ ი

სამხლოლო სამრავლო
 დაგბანო დაგბანოთ
 დაბანო დაბანოთ
 დაბანოს დაბანონ

მ ყ ე თ ვ ა დ ი

სამხლოლო სამრავლო
 დაგობანო დაგობანოთ
 დაიბანო დაიბანოთ
 დაიბანოს დაიბანონ.

საბძანებო მყოფი, სამექმედო, ში მყოფი.

დაჭბანე, ნუ დაჭბანნ დაჭბანეთ, ნუ დაჭბანთ

საბძანებო მყოფი, სავნებო, შიში მყოფი.

დაიბანნენ, ნუ დაიბანნ, დაიბანნენით, ან დაიბანნეთ

მ ყ ე თ ვ ა დ ი

დაჭბანო, ან დაჭბანო დაჭბანოთ, ან დაჭბანოთ

მ ყ ე თ ვ ა დ ი

დაიბანნო, ან დაიბანნო დაიბანნოთ, ან დაიბანნოთ

მყოფი და მყოფადი, შიში მესამე.

დაიბანნოს, ნუ დაიბანნოს დაჭბანნონ, ან დაჭბანნონ

მყოფი და მყოფადი, შიში მესამე.

განიბანნოს, ნუ განიბანნ- განიბანნონ, ან განიბანნ-
 ნოს, ნუ განიბანნები. ნონ, ნუ განიბანნებიან

შ ი რ ი შ ი რ ე ლ დ ი

განვობანოთ, ნუ განვობანთ

ჰ ი რ ი ჰ ი რ უ ლ ი

სამხლოლო

სამრავლო

განვიბანნათ ნუ განვიბანნებით

სანეტარძო მეოფი და უსრული სამოქმედო.

ნეტართუმცა	დამებანა	ნეტართუმცა	დაგვებანა
	დაგებანა		დაგებანათ
	დაებანა		დაებანათ

სანეტარძო მეოფი და უსრული სავნებო.

ნეტართუმცა	დაგებანსე	ნეტართუმცა	დაგვებანნეთ
	დაებანსე		დაებანსეთ
	დაებანსეს		დაებანსენ

სრული და მარადის სრული

ნეტართუმცა	დამებანოს	ნეტართუმცა	დაგვებანოს
	დაგებანოს		დაგებანოსთ
	დაებანოს		დაებანოსთ

სრული და მარადის სრული

ნეტ. დაბანულ ვიყო	ნეტ. დაბანულ ვიყოთ
დაბანულ იყო	დაბანულ იყოთ
დაბანულ იყოს	დაბანულ იყუნენ

ჰ ე ს რ უ ლ ი

ნეტარტუმცა	დამებანა	ნეტართუმცა	დაგვებანა
	დაგებანა		დაგებანათ
	დაებანა		დაებანათ

ზესრული

სამსოლოო

სამრავლო

ნეტ. დაბანულ ვიყავ
დაბანულ იყავ
დაბანულ იყოს

ნეტ. დაბანულ ვიყავით
დაბანულ იყავით
დაბანულ იუუნენ

მეოფადი

ნეტართუმცა დაგბანდე
დაბანდე
დაბანდეს

ნეტართუმცა დაგბანდეთ
დაბანდეთ
დაბანდენ

მეოფადი

ნეტართუმცა განვიბანდე
განიბანდე
განიბანდეს

ნეტართუმცა განვიბანდეთ
განიბანდეთ
განიბანდენ

საქუჭდასოსი მეოფი, სამოქმედო.

უკუჭთუ ვბან
ჭბან
ჭბანს

უკუჭთუ ვბანთ
ჭბანთ
ჭბანენ

საქუჭდასოსი მეოფი, სავნებო.

უკუჭთუ ვიბან
იბან
იბანს

უკუჭთუ ვიბანთ
იბანთ
იბანენ

უ ს რ უ ლ ი

სამხლოლო

სამრავლო

უკუჭტუ დაშებანა
დაკებანა
დაეებანა

უკუჭტუ დაებანათ
დაკებანათ
დაეებანა "

უ ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დაფიბანოდო
დაიბანოდო
დაიბანოდის

უკუჭტუ დაფიბანოდით
დაიბანოდით
დაიბანოენ

ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დამიბანია
დაკიბანია
დაუბანია

უკუჭტუ დაკვიბანიათ
დაკიბანიათ
დაუბანიათ

ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დავბანულ ვარ
დაბანულ ხარ
დაბანულა

უკუჭტუ დაბანულ ვართ
დაბანულ ხართ
დაბანულ არიან

შ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დამბანოდეს
დაკბანოდეს
დაბანოდეს

უკუჭტუ დაკვბანოდესთ
დაკბანოდესთ
დაბანოდეს

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

სამხლოლო

სამრავლო

უკუჭტუ განვბანულ ვიეო	უკუჭტუ განბანულ ვიეაფით
განბანულ იეო	განბანულ იეფნეთ
განბანულ იეოს	განბანულ იეუნენ

ზ ე ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ დამებანსა	უკუჭტუ დაგებანსა
დაგებანსა	დაგებანსათ
დაებანსა	დაებანსათ

ზ ე ს რ უ ლ ი

უკუჭტუ განბანილ ვიეაფ	უკუჭტუ განბანულ ვიეაფით
განბანილ იეაფ	განბანულ იეაფით
განბანილ იეო	განბანულ იეუნენ

მ ე ო ფ ა დ ი

უკუჭტუ დავბანო	უკუჭტუ დავბანოთ
დაბანო	დავბანოთ
დაბანოს	დავბანონ

მ ე ო ფ ა დ ი

უკუჭტუ დავიბანო	უკუჭტუ დავიბანოთ
დაიბანო	დაიბანოთ
დაიბანოს	დაიბანონ

გვალადც მასვე სახესა ზედა სამოქმედო და საფნებო,
და საფნებო ზმართულობითა:

მ ე ო ო გ ი ს ა მ ო ქ მ ე დ ო

სამხლოლო	სამრავლო
რქმს განუბან	რქმს განუბანთ
განბან	განბანთ
განბანს	განბანს

მ ე ო ო გ ი ს ა ფ ნ ე ბ ო

ოღს განუბან	რქმს განუბანთ
განიბან	განიბანთ
განიბანს	განიბანს

უ ს რ უ ლ ი

რქმს ვბანდი	ოღეს ვბანდით
ვბანდი	ვბანდით
ვბანდა	ვბანდენ

უ ს რ უ ლ ი

ოღს ვიბანდი	რქმს ვიბანდით
იბანდი	იბანდით
იბანდა	იბანდენ

ს რ უ ლ ი

ოღს რავბანე	ოღს რავბანეთ
რავბანე	რავბანეთ
რავბანს	რავბანეს

ს რ უ ლ ი

სამხოლოო	სამრავლო
აღს განვიბანე	რემს განვიბანეთ
განიბანე	განიბანეთ
განიბანა	განიბანენ

შ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

ვიდრე დამებანოს	რემს დაგვებანოს
დაგებანოს	დაგებანოსთ
დაებანოს	დაებანოსთ

შ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

ვიდრე არ განბანილ ვიყო	ვიდრე არ განბანილ ვიყავით
განბანილ იყო	განბანილ იყავით
განბანილ იყოს	განბანილ იყუნენ

ზ ე ს რ უ ლ ი.

რემს დამებანა	აღს დაგვებანა
დაგებანა	დაგებანათ
დაებანა	დაებანათ

ზ ე ს რ უ ლ ი.

რემს განბანილ ვიყავ	რემს განბანილ ვიყავით
განბანილ იყავ	განბანილ იყავით
განბანილ იყო	განბანილ იყუნენ

მყოფადი

სამხოლოო	სამრავლო
ლდეს დაგბანო	ლქმს დაგბანდეთ
დაჭბანო	დაჭბანდეთ
დაჭბანოს	დაჭბანდნენ

მყოფადი

ლდს განვიბანო	ლდს განვიბანოთ
განიბანო	განიბანოთ
განიბანოდეს	განიბანონ

5დ საქმედანოსა შს გავს რადმე, რ მყოფი და მყოფადი არა განსხუადებთან ურთიერთ არს უამისა მიერ.

უჩინოსი

სამოქმედო: ბანა საფნებო: ბანვა

უჩინოს რიცხვი, შირი და უამი არა აქუს

საკმარ არს ცნობად, რ ზმნანი რ ლნიმე ქართულის: ენითა სხელდართულისა ითქმის, ანუ სახელდართულის მიგიერ თუთოს ასოსა წართვითა ითქმის, ვა: გბან, მბან, ვბან, გბანს, ანუ დამბანა, დაგბანე, დამბანე, დაგბანა, დაჭბანე და ესე ვითარნი, ვითამცა: მე შენ გბან, შენ მე მბან, მე ამას ვბან, ეს მე მბანს, მე პეტრემ დამბანა, მე შავლეს დაგბანე და ესრეთ სსუანიცა. ამათ სხვა სქესი

არ უნდა, არცა სხუა სრბოლნი, რ შემოთ ვითარ წყრილ
 არს. სსსამძღრო მყოფი, სამოქმედო: ვბან. აწ მანი ვინის
 აღაგს, — ვითამ შე მბან. ხოლო ესრეთვე სრული: დამ-
 ბანე. ვითარ შემოწერილ არს: დავბანე, მანი ვინის აღაგს
 არს. ესრეთვე ყოველი ზმნა, რ ლიმე სახელდართულით
 ითქმოდეს არღარა უნდა სხუა სქესი. ად თჳსავე სქესში
 ისრბოლვის; რ ლსა სქესსა შს თჳსი წყარო არს, რ ლ
 არს უჩინო ზმნა. ხოლო ესეთნი ზმნაი არცა რასა აკლე-
 ბენ და არცა არსა მოუმატებენ. ად იმა ასოთი გუამსა და
 სახელსა ცხად ჰყოფენ და სახელდართულსა და ჰიჩსა. ამა
 სქესითა არიან ესენი:

მყოფი	სრული	საბრძანებო
ვჭამ	ვჭამე	ჭამე
ვსვამ	ვსვი	სვი
ვკნაფ	მოვკნან	კან
ვწნაფ	დავწან	სწან
ვთხზავ	ვთხზენ	სთხზენ
ვშარავ	მოვშარე	მოჭშარე
ვბარავ	დავბარე	დაბარე
ვწვაფ	დავწვი	დაწვი
ვკიცხავ	ვკიტხე	ტაჭკიტხე
მოვადლ	მოველ	მოდი
წაფადლ	წაველ	წადი
შევაფლ	შეველ	შედი

მეოფი	სრული	საბრძანებო
ვტურაფ	ვიტურვე	იტურვე
მწამს	ვიწმუნე	იწმუნე
მიუვარ	შევივარე	შეივარე
ვაღებ	გავაღე	გააღე
ვიწყებ	ვიწყე	იწყე
ვისწავლობ	ვისწავლე	ისწავლე
ვითრობი	დავითრე	დაითრე
ვიპარაფ	მოვიპარე	მოიპარე
ვთრთი	ვითრთოლე	ითრთოლე
ვარყევი	შევირყეი	შეირყეი
ვაწევი	მივაწეი	მიეწეი
ვაფსებ	აფაფსე	ააფსე

და ესა ვითარნი. ხოლო ამას შს არს სამოქმედონი, რღნი შეიტყვარებთან საუნებოდ სქესთა მიერ და მოქმედებრ და ორსახენი და ზიარნი, რღ არს ადვილსაპოფსელ. ხოლო საუნებოსა სქესთა თა არიან ესენი: შთავარდე, მოფრხე, აღმოფეტენო, შევიწუნარო, ვიშვა, მოფკუდე, დავკდე, დავიწყო, ადვიზარდო, წარფელო, კდე ესე ვითარნი. — მეორესა სქესისათჳს რღისა პირქსელი ნიშანი არს ა, ვითარცა: ვთქვა, ხოლო მეორე ნიშანი არს ი, ვა: ვთქვი.

სასამძღრო, მეოფი,
სამოქმედო.

სასამძღრო, მეოფი,
საფნებო.

სამხლოლო	სამრავლო
ვოქვა	ვოქვათ
თქვა	თქვათ
თქვას	თქვან

სამხლოლო	სამრავლო
ვითქვა	ვითქვათ
ითქვა	ითქვათ
ითქვას	ითქვან

უ ს რ უ ლ ი

უ ს რ უ ლ ი

მეთქვა	ბგეთქვა
ბეთქვა	ბეთქვათ
ეთქვა	ეთქვათ

ვითქმოდო	ვითქმოდით
ითქმოდო	ითქმოდით
ითქმოდას	ითქმოდენ

ს რ უ ლ ი

ს რ უ ლ ი

ვთქვი	ვთქვით
ჭთქვი	თქვით
თქვა	თქვეს

ვითქმე	ვითქმეთ
ითქმე	ითქმეთ
ითქმეს	ითქმეგენ

მ დ ი ს ს რ ლ ი

მ დ ი ს ს რ უ ლ ი

მითქვამს	ბგითქვამს
ბითქვამს	ბითქვამთ
უთქვამს	უთქვამთ

ვთქმულ ვარ	ვთქმულ ვართ
მთქმულ ხარ	მთქმულ ხართ
მთქმულ არს	მთქმულ არიან

ზ ე ს რ უ ლ ი

ზ ე ს რ უ ლ ი

მეთქვა	ბგეთქვა
ბეთქვა	ბეთქვათ
ეთქვა	ეთქვათ

მთქმელ ვიყავ	მთქმელ ვიყავით
მთქმელ იყავ	მთქმელ იყავით
მთქმელ იყო	მთქმელ იყუნენ

მ უ რ თ ვ ა დ ი

სამხოლო სამრავლო
 ვთქვამ ვთქვამთ
 თქვამ თქვამთ
 თქვამს სთქვან

მ უ რ თ ვ ა დ ი

სამხოლო სამრავლო
 ვითქმოდე ვითქმოდეთ
 ითქმოდე ითქმოდეთ
 ითქმოდეს ითქმოდეს

სახბინებო, მურთვი, პირი მურვი.

თქვი, ნუ სთქვამ თქვით, ნუ სთქვამთ

ბრძანებადი, მურთვი, პირი მურვი.

ითქვი, ნუ ითქვი ითქვით, ნუ ითქვით, ითქმოდე ნუ ითქმოდე

მ უ რ თ ვ ა დ ი

თქვამ, ნუ სთქვამ სთქვამთ, ნუ სთქვამთ

მ უ რ თ ვ ა დ ი

ითქმი, ნუ ითქმი ითქმით, ნუ ითქმით

მურთვი და მურთვადი, პირი მესამე.

თქვას, არა თქვას თქვან, ნუ თქვან

მურთვი და მურთვადი, პირი მესამე.

ითქვეს, ნუ ითქვეს ითქვან, ნუ ითქვან

სამოქმედო და საგნებო, პირი პირველი: ვიქმოდეთ, ვიტყოდეთ, ნუ ვითქმოდეთ, ნუ ვიტყოდეთ.

სანეტარძო, მეოფი და უსრული სამოქმედო.

სამხოლოო

სამრავლო

ნეტარუმცა მეტქვა

ნეტარუმცა გვეტქვა

გეტქვა

გეტქვათ

ეთქვა

ეთქვათ

სანეტარძო, მეოფი და უსრული სავნებო.

ნეტარუმცა ვითქმოდო

ნეტარუმცა ვითქმოდით

ითქმოდო

ითქმოდით

ითქმოდას

ითქმოდენ

და ესრეთ ყოველნივე.

საქჴსდასო, მეოფი, სამოქმედო.

უჴსტოუ ვთქვა

უჴსტოუ ვთქვათ

თქვა

თქვათ

თქვას

თქვან

საქჴსდასო, მეოფი, სავნებო.

უჴსტოუ ვითქვა

უჴსტოუ ვითქვათ

ითქვას

ითქვათ

ითქვას

ითქვან

და ესრეთ ყოველნივე მეოფისაფით.

უზინოსი.

სამოქმედო: თქმა. სავნებო: ვითქვი.

სქესსა ამას შინა აწიან ყოველნი ა ნიშნითა სამოქმედოსა ზმნანი, რომელი შეიცვალეს სავნებოსა შინა სხუასა სქესსა ზედა ი, სწდ საშუალები, ზოგნი.

სამყოფო ზმნანი:
მყოფი.

მეორე სამყოფო
ზმნანი: მყოფი.

სამხოლო	სამრავლო	სამხოლო	სამრავლო
ვყოფებ	ვყოფებით	ვარ	ვართ
ყოფებ	ყოფებით	ხარ	ხართ
ყოფებს	ყოფებენ	ანს	ანანს

უსრული

უსრული

ვყოფბდი	ვყოფბდით	ვიყავ	ვიყავით
ყოფბდი	ყოფბდით	იყავ	იყავით
ყოფბდა	ყოფბდენ	იყოს	იყვნენ

ესრეთვე სასამძღრონი იგინივე იქმნებიან: სანეტარძო და საქუჭდასო. ხალხ საბრძანებო და სხუა უამი ანა აქუნ, სანეტარძოსი და საქუჭდასოსი აქუნ:

მყოფადი

მყოფადი

ვყოფბდე	ვიყოფბდეთ	ვიყო	ვიყვნიეთ
ყოფბდე	იყოფბდეთ	იყო	იყვნიეთ
ყოფბდეს	იყოფბდენ	იყოს	იყვნენ

უხინო.

მყოფი და ანს.

სასამძღვრო მყოფი		მეორე სასამძღვრო მყოფი	
სამხლოლო	სამრავლო	სამხლოლო	სამრავლო
ვიქნა	ვიქნათ	ვიმყოფო	ვიმყოფოთ
იქნა	იქნათ	იმყოფო	იმყოფოთ
იქნას	იქნენ	იმყოფოს	იმყოფონ

უ ს რ უ ლ ი

უ ს რ უ ლ ი

ვყოფილ ვიყავ	ვყოფილ ვიყავით	ვყოფილ	—
ყოფილ იყავ	ყოფილ იყავით	—	—
ყოფილ იყო	ყოფილ იყუნენ	—	—

ს რ უ ლ ი

ს რ უ ლ ი

ვიქმენ	ვიქმენით	—	—
იქმენ	იქმენით	—	—
იქმნა	იქმნენ	—	—

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

მ ა რ ა დ ი ს ს რ უ ლ ი

—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—

ზ ე ს რ უ ლ ი

ზ ე ს რ უ ლ ი

ქმნულან ვყოფილვიყავ	ვიყავით	—	—
ყოფილიყავ		—	—
ყოფილიყო		—	—

მეოფადი

მეოფადი

სამხლოლო	სამრავლო	სამხლოლო	სამრავლო
ვიყო	ვიყოთ	ვიმყოფო	ვიმყოფოთ
იყო	იყოთ	იმყოფო	იმყოფოთ
იყოს	იყვნენ	იმყოფოს	იმყოფონ

საბრძანებლისი მეოფი, ჰიჩი მეორე
 იყავ, ნუ იქმნები, იყავით, იმყოფენით, იმყოფონ

მეოფადი.

სამხლოლო	სამრავლო
იყავნ, ნუ იყავნ,	იყავნთ, ნუ იმყოფებით

მეოფი და მეოფადი, ჰიჩი მესამე.
 იყოს და იყონ, ნუ იყოს იყავნნ-და იყუნენ, ნუ იყუნენ

ჰიჩი ჰიჩჴსლი.

ვიყუნეთ, ვიმყოფოთ, ნუ ვიყუნეთ და ნუ მყოფობთ

სანეტარძო მეოფი და უსრული.

ნეტართუ ვყოფილ ვიყავ	ნეტართუ ვყოფილ ვიყავით
ყოფილ იყავ	ყოფილ იყავით
ყოფილ იყო	ყოფილ იყუნენ

სრული და შაჩადის სრული.

ნეტ. ყოფილ, ანუ ქმნილ ვიყო	ნეტ. ყოფილ ვიყუნეთ
ყოფილ, ქმნილ იყო	ყოფილ იყვნეთ
ყოფილ, ქმნილ იყოს	ყოფილ იყუნენ

ზესრული

სამხოლო

ნეტართუ ყოფილ, ანუ ქმნილ ვიმყოფებოდი
იმყოფებოდი
იმყოფებოდა

ზესრული

სამრავლო

ნეტართუ ვიმყოფებოდიო
იმყოფებოდიო
იმყოფებოდეო

მყოფადი

ნეტართუ ვიმყოფო	ნეტართუ ვიმყოფოთ
იმყოფო	იმყოფოთ
იმყოფოს	იმყოფონ

შეიკრიბენ საქმესდასონიდა.

უჩინოსი

ყოფაჲ ქმნაჲ

ხოლო ზმნისა მანაკუჭთებედნი არიან: მყოფი და სრული სასამძღვროსი, რომელ უსრული მყოფისაგან შეინაკუჭთება, ვითარცა განვადო, ვჭამო, მეჭამა, დაველა, დამეკლა. ხოლო ეგრეთვე სასამჯნო საბრძანებოსი, ვითარცა: ნუ განადებ, ნუ სჭამ, ნუ დაჭკლამ, არა განადო.

ნდ უჩინობა, ვითარცა: განვალა, განვება, ვჭამო, ჭამა, დაველა, კლვა. ხოლო ყოფადნიცა სანკტარძოს და საქექსდოსანი: ვაღებ, განვალა, ვიქ, ვქნაჲ, მოვიღებ, მოვიღო. კდ სრულისაგან დაინაკურსებუბან, ვა: განვალა, განმიღ(?), განმელა, განვალა, ესრეთვე სხუანი სახილველად; ნდ ზოგნი მდებარებითნი მყოფისაგან დაინაკურსებუბან, ვითარცა: დაფთმო, დამითმია, დაფისხა, დაფისხილვარ. კდ ესრეთნი არნ, რლნი არა ინაკურსებუბან სრულისაგან არა იქნების თქმად: დაფითმე დაფითმინებულვარ. ხოლო ზოგთა ზმნათაგან მდებარებითნი საზიარეთაგან არნ სამოქმედონი, ვა: სვიმეონს ჭვარი ქსი აღუტვირთავს, აღუტვირთა, ნეტართუ აღუტვირთოს. ესენივე არნ საფნებონი, ვა: სვიმეონისაგან ჭვარი ქესი ტვირთულ იყო. ხოლო ზოგთაგანი შემძლებელ არს განსხუებად თუთვეულისაგან სამოქმედო და საფნებოჲ, ვა: სამოქმედონი: მე ქე შემიუფარია, შემეუფარა, ნეტართუ შემეუფარულ ვიყავ. საფნებო, ვა: ჩემ მიერ ქე შეუფარებულ არს, შეუფარებულ იყო, ნეტართუ შეუფარებულ იყო. ხოლო მაგალითნი მყოფადი სასამძღროსი სამოქმედოთანი არნ ესენი: თო, თოს, ვა: ვიტვირთო, იტვირთოს. ხოლო ქართულსა ენასა ზედა ელნი ზმნანი საპირონნი ელსა სქესსა შს უმიზეზოდ მიიღებენ ესენი (ამათ) ვ, ჰ ჰლსა პირსა და მორესა პირსა ზმნისა თავად. ხოლო აღლვევითად: თო, თოს, ვა, პირქსლი პირი: ვჭამ, ჰჭამ, სჭამს. კდრეთვე სხუასა სქესსა შა.

მორესა პირსა შს შეიწვალეების ჰე ინად. და მესამესა

ზატა მოიღებინ; ად ჰირველისა ჰირისაგან ვინი არა აღი-
გოცობინ, ვა: ვიქ, იქ, იქს; ეგრეთვე მრავალ გუარად სსუა-
თატა, ვა: დასასრულსა შა წარმოვიტყუით. ხოლო საბრ-
ძანებოსი მეოფი საამჯნო, შეორქესა ჰირისა, მანითა, ბა-
ნითა და ლასითა აღსრულება, ვა: ნუ მისცემ, ნუ სჭამ,
ნუ უსუნებ, ნუ წახუალ. ხოლო ესრეთ ზოგნი რწინიძე.
ხოლო სახეტარძოსი და საქუჭდასოსი მეოფისა იგაფნი
სამოქმედოსანი არნ ესენი: აღვიკიდო, აიკიდო, აიკიდოს,
განუტეო, განუტეოს; და საფნებოდ, ვა: აღვიკიდო, აღი-
კიდო, აღიკიდოს. ად წარწერაში მრავალნი უოფადნი ვი-
თარებისანი არა არნ განყოფილნი სრბოლთა მიერ; ად
შესმენით შეისმინებინ, ვა: ხოლო რაჟამს მოვიდეს ძე
გატისა, — აჰა სრბოლითა სასამძროი, ხოლო შესმენითა
საქუჭდასოი, ხოლო ესრეთვე ულნი ვითართა მეოფადნი
მრავალს ალაგს განყოფილად მდებარენი არნ. ზმნაჲ არა
შეიძლებს განსხუებასა სრბოლითა, ვა: ცხონდეს, ნუ
ცხონდეს, უკუჭთუ ცხონდეს. ხოლო სამრავლონი იქმნე-
ბინ ულნი ზმნაჲ, თანითა ჭ ნარითა ვა: ვთქუათ, თქუათ,
თქუან.

შეწენარებისათჳს.

შეწენარება არს ლექსი სასრბოლო უამიერე თხნიერ
ჰირისა, რლი მოქმედებას ანუ ვნებასა დანიშნავს, ვა:
მიღებული. ხოლო მაგალითნი შეწენარებისანი არნ ესენი:
მწე, ლი, რე, ნე, ბო, ვა: შემწე, შემწენარებელი, შემწ-
ენარე, მოურწე, სადებო.

რღ არნ ჭვირი რთული ზმნათაგან; ხოლო შეწყენარე-
ბად ითქვიან, რ შეიწყენარებს სახელისაგან სრბოლად,
ზმნისაგან ნათესავნი და ჟამი, და ორთაგანვე ნაკუჭტისა
სახესა და რიცხუსა. ს მიმდევნელნი შეწყენარებისანი არნ
ექუსნი ესენი: ნათესავნი, ნაკუჭტისნი, სახენი, რიცხუნნი,
ჟამნი, სრბოლნი.

ნათესავი ოთხი: $\left\{ \begin{array}{l} \text{სამოქმედო} \\ \text{საფნებო} \\ \text{საშუალო} \\ \text{და ზიარი} \end{array} \right.$

სამოქმედო, ვა: მდებარე, დებული, სადებო.

საფნებო, ვა: ვდებული (?).

საშუალო, ვა: დამკვიდრებული, დამკვიდრებულ.

ზიარი, ვა: განყოფილი ჭ განყოფილ, ვა: განყოფილი
ცოდვისა და განყოფილი ცოდვისაგან.

ნაკუჭტისი სამი: $\left\{ \begin{array}{l} \text{მარტივი, ვა: ტვირთულ} \\ \text{ყრილი, ვა: წატვირთულ} \\ \text{სყურილი, ვა: ცალწატვირთულ.} \end{array} \right.$

სახენი ორი: $\left\{ \begin{array}{l} \text{წღ სამგზავსო} \\ \text{და გამომჭვირვალო.} \end{array} \right.$

წღ სამგზავსო, ვა: მამხსენელ, მოხსენილი, მოსახ-
სენელი, მოსახსენელი.

ხოლო გამომჭვირვალო, ვა: მოსახსენებელი, მოსახ-
სენებელი, სამოსახსენებელი.

რიტხვი რჩი: სამხოლოო და სამრავლო. სამხოლოო,
ვა: დატულო; სამრავლო, ვა: დატულნო.

ყამნი სამნი: { მყოფი, ვა: მაქებელი
ყოფილი, ვა: ქებული
მყოფადი, ვა: საქებელი.

სრბოლნი ათნი სახელსაფით, და ისრბოლფის ჳლსა
სქესსა შა სახელისასა, ვა: შემწე, შემწისა, შემწენარკუ
ბელი, შემწენარკებელისა, შემწენარკე, შემწენარჩისა, მოურნე,
მოურნესი და ებე ვითარნი ესრეთ.

სამხოლოო		სამრავლო
საწრთუელო,	შემწე	შემწენი
სანათესაო,	შემწისა	შემწეთა
სამიტყემადო,	შემწესა	შემწეთ, შემწეებს
სამოქმედო,	შემწით	შემწეებით
საძიებო,	შემწეს	შემწეებს.

სამხოლოო		სამრავლო
სადასაბამო,	შემწისაგან	შემწეთაგან
სამეტყუელო,	შემწისას	შემწეებთასა
საშორისყოფილო,	შემწეში	შემწეებში
საგარეშეიტო,	შემწითა	შემწეებითა
საწოდებო,	შემწევ, შემწეო,	შემწეებო

ხოლო მყოფი შემწენარკებისა არს, რ მყოფი ზმნისა-
გან ჭფირდების, ვა: შევიწენარო, შემწენარკებელო, ვიტ-
ნა, მცნობელო. ხოლო არს, რლი სრულისაგან, ვა: ვიტ-

ვირთუ, მტვირთველთ, მოვე, მოსულთ. ხოლო წასრული
სამდებაროსა ზმნისაგან გამოჰვირდებიან, ვა: მოსული,
მცხებელი. ხოლო ეოთადი უზინოსაგან გამოიჰვირფიან,
ვა: კიდვა, კიდებული, ჭამა, ჭმული. ხოლო მიიღების შეწ-
უნარებაჲ ესე სრბოლაჲ სახელისა ზმნისაჲ, ვა: მიმცე-
მელთ ცხოვრებისა უკუდავისა, იგივე არს: რლი მისცემ
ცხოვრებასა უკუდავისა; აღმავსებელთ ელისა, იგივე არს:
რლი აღავსებ ელსა; შეუოთილ წიგნი მისცა მსახურთა,
იგივე არს: შეუო წიგნი და მისცა მსახურთა; ქესგან და-
სასჯელი არს ელი სოფელი, იგივე არს: ქესგან დასაჯოს
ელი სოფელი; ქე დამსჯელი ელისა სოფლისა, იგივე
არს: ქემ დასაჯოს სოფელი ელი. ხოლო შეწუნარებაჲ
ესე თაფით თხსით უსრულ არს საქმესდასოსა ზმნათაგან,
ვა: კურთხეულ არს. ხოლო აღსრულდებიან საზიროთა
ზმნათაგან, ვა: კურთხეულ არს ნაყოფი მუცლისა შენისა.
ხოლო შეწუნარებაჲ ესე რაჟამს არა ჰქონდეს სრბოლაჲ
მიღებული ზმნისაგან მას ჟამს ვადს. ვა: სახელი, ვა:
მშობელი უფლისა დედა ჟვარცმულისა შეუვარებული ქესი.
უკუმტუმცა იპოებოდეს გარეშე ამა მაგალითთასა შეწუნა-
რება რაჲმე, ვა: მწე.

სახელდართული სათხს.

სახელდართული არს ლექსი სრბოლაჲდი, ნაცვლაჲდ სახე-
ლისა მოღებული, განმორებული პირისაგან საცხადო,
თხნიერ ჟამისა, ვით არს: მკ.

ხოლო ზდევენ სახელდართულსა	}	პირნი
ოთხნი:		რიცხუნი
		სახენი
		და სრბოლნი.

პირნი სამხი: {
 ჳლი, წა: მე
 მეორე, წა: შენ
 მესამე, წა: ამან, მაგან, იმან.

რიცხუნი ორი: სამხოლო და სამრავლო.

სამხოლო, წა: მე, შენ, ამან, მაგან, იმან.

სამრავლო, წა: ჩვენ, თქვენ, ესენი, ეგენი, იგინი.

სახენი ორი: ჳლ სამგზავსო და გამომჴვირვალო.

ჳლ სამგზავსო, წა: მე, შენ, ამან, მაგან, იმან, ჩვენ, თქვენ, ესენი, ეგენი, იგინი.

ხოლო გამომჴვირვალო, წა: ჩემი, შენი, ამისი, მაგისი, იმისი, ჩვენი, თქვენი, ამათი, მაგათი, იმათი ჳ მათი.

ხოლო გამომჴვირვალონი ესენი კდ გამომჴვირდებიან, წა: ჩემიანი, შენიანი, მათიანი და სხუანი.

სრბოლნი ათნი სახელისაებრ.

სრბოლნი ჳლნი სამგზავსოსანი, სამხოლოთ:

საწრფულო: მე, შენ, ამან, მაგან, იმან.

სანათესაო: ჩემი, შენი, ამისი, მაგისი იმისი.

სამიტყმადო: მე, ჩემდა, შენ, შენდა, ამას, მაგას, ამას.

სამოქმედო: ჩემით, შენით, ამით, მაგით, იმით.

სადიებო: ჩემს, შენს, ამის, ამას, მაგის, მაგას, იმის, იმას.

სადასაბამო :	ჩემგან, შენგან, ამისგან, მაგისგან, იმისგან.
სამეტყველო :	ჩემსას, შენსას, ამისას, მაგისას, იმისას.
საშორის მეოფო :	ჩემში, შენში, ამაში, მაგაში, იმაში,
საგარეშემცო :	ჩემითა, შენითა, ამითა, მაგითა, იმითა.
საწოდებო :	— — — —

სრბოლი ჳლი სამეზავსოლი, სამრავლო :

საწრთელო :	ჩვენ, თქვენ, ამით, მაგით, იმით.
სანათესაო :	ჩვენი, თქვენი, ამათი, მაგათი, იმათი.
სამიტყმადლო :	ჩვენდა, ჩვენსა, თქვენდა, თქვენსა, ამათა, მაგათა, იმათა. ჩვენით, თქვენით, ამათით, მაგათით, იმათით.
საძიებო :	ჩვენს, თქვენს, ამათს, მაგათს, იმათს,
სადასაბამო :	ჩვენგან, თქვენგან, ამათგან, მაგათგან, იმითგან.
სამეტყველო :	ჩვენსას, თქვენსას, ამათსას, მაგათსას, იმათსას.
საშორის მეოფო :	ჩვენში, თქვენში, ამათში, მაგათში, იმათში.
საგარეშემცო :	ჩვენითა, თქვენითა, ამათითა, მაგათითა, იმათითა.
საწოდებო :	— — — —

სრბოლი შლი სამგზავსო, სამრავლო:

საწრთულო:	ჩვენ, თქვენ, ამით, მაგით, იმით.
სანათესაო:	ჩენი, თქენი, ამათი, მაგათი, იმათი.
სამიტყმადო:	ჩვენდა, ჩვენსა, თქვენდა, თქვენსა, ამათა, მაგათა, იმათა.
სამოქმედო:	ჩვენით, თქვენით, ამათით, მაგათით, იმათით,
საძიებო:	ჩვენს, თქვენს, ამათს, მაგათს, იმათს.
სადასაბამო:	ჩვენგან, თქვენგან, ამათგან, მაგათგან, იმათგან.
სამეტყულო:	ჩვენსას, თქვენსას, ამათსას, მაგათსას, იმათსას.
საშორის მყოფო:	ჩვენში, თქვენში, ამათში, მაგათში, იმათში.
საკარეშემცო:	ჩვენითა, თქვენითა, ამათითა, მაგათითა, იმათითა.
საწოდებო:	— — — —

სრბოლი გამომწვირვალისი, სამხლოლო თხსსა და თხსთასა:

საწრთულო:	ჩემი, შენი, თხსი.
სანათესაო:	ჩემისა, შენისა, თხსისა.
სამიტყმადო:	ჩემსა, შენსა, თხსსა.
სამოქმედო:	ჩემით, შენით, თხსით.
საძიებო:	ჩემს, შენს, თხსს.

სადასახამო:	ჩემგან, ჩემისაგან, შენგან, შენისაგან, თვისისაგან.
სამეტყველო:	ჩემსას, შენსას, თვისსას.
საშობრის მყოფო:	ჩემში, შენში, თვში.
საგარეშემცო:	ჩემითა, შენითა, თვითა.
საწოდებო:	— — —

სრბოლნი გამომჟღავნებულნი, სამრავლო სათვს-
თაოლი:

საწრთულო:	ჩემნი, შენნი, მისნი.
სანათესაო:	ჩემნისა, შენნისა, მისნისა (?).
სამიტყმალო:	ჩემსა, შენსა, მისნსა.
სამოქმედო:	ჩემნით, შენნით, მისნით.
საძიებო:	ჩემს, შენს, მისს.
სადასახამო:	ჩემნთაგან, ჩემნისაგან, შენნისაგან, შენნთაგან, მისთაგან, მისაგან.
სამეტყველო:	ჩემნისას, შენნისას, მისნისას.
საშობრის მყოფო:	ჩემში, შენში, მისში.
საგარეშემცო:	ჩემნითა, შენნითა, მისნითა.
საწოდებო:	ჩემნო, შენნო, მისნო.

სამხლოლო თვისანისა:

საწრთულო:	ჩუბნი,	თქუბნი,	მათი.
სანათესაო:	ჩუბნისა,	თქუბნისა,	მათისა.
სამიტყმალო:	ჩუბნსა,	თქუბნსა,	მათსა.
სამოქმედო:	ჩუბნით,	თქუბნით,	მათით.

საძიებო :	ჩუწნს,	თქუწნს,	მათს.
სადასაბამო :	ჩუწნგან,	თქუწნგან,	მათგან.
სამეტყველო :	ჩუწნისს,	თქუწნისსა,	მათისს.
საშორისყოფო :	ჩუწნთში,	თქუწნში,	მათში
საგარეშემცო :	ჩუწნითა,	თქუწნითა,	მათითა.
საწოდებო :			

სამწავლო გუამისა და საგუამოსი :

საწრთელო :	ჩუწნნი,	თქუწნნი,	მათნნი.
სანათესაო :	ჩუწნისა,	თქუწნისა,	მათნისა.
სამიტყმადო :	ჩუწნთა,	თქუწნსა,	მათთა.
სამოქმედო :	ჩუწნით,	თქუწნით,	მათით.
საძიებო :	ჩუწნს,	თქუწნს,	მათს.
სადასაბამო :	ჩუწნთაგან,	თქუწნთაგან,	მათთაგან.
სამეტყველო :	ჩუწნისსა,	თქუწნისსა,	მათთისსა.
საშორისყოფო :	ჩუწნში,	თქუწნში,	მათთში.
საგარეშემცო :	ჩუწნითა,	თქუწნითა,	მათთითა.
საწოდებო :	ჩუწნო,	თქუწნო,	მათთო.

იოტისათჳს.

იოტი არს კერძო სიტყვისა სასრბოლო, პირიანი თჳსიერ უამისა, წინწყობილი და ქუწწყობილი სასრბოლოსა კერძოთა სიტყვისა საპირისპირო, რლი იწოდების: მიერ, ამისად. ვა: კაცი ესე, და ესე კაცი. ხოლო იოტისა რლიმე არს შეთქმულობაჲ ვიდრე მყოფოთასა და არს შეთქმულება

ზამ ვიდრე შეოფთასა და აწნ ესენი: ესე, კბე, იგი, ეს, კბ, ის, ვა: ეს კაცი, კბ, კაცი, ის კაცი. ხოლო რლიმე შეთქმულობა შეოფთისა და აწიან ესენი: ამა, იმა, მაგ, თაფადმა, ვა: ამაღეს, მაგღეს, იმაღეს, მან თაფადმა. ნდ რლი თაფით თუსით ვერ შემძლებელ არს შეთქმულობასა უოფილისა, ნდ ლექსა საკერძოსა ზეერთ იქს შეთქმულ, ვა: ნეტარ არს მათდა (მისსა), რლი წმინდა არს გულითა.

ხოლო არს რ აწმეოფთისა შემთქმულებელი იმეოფებიან შეთქმულებად უოფილისა, ვა: მას დღესა შა იტოდით. ხოლო რლიმე არს შეთქმულებად წოდებისანი და არიან ესენი: ჰი, ტე, ვინ, ტო, ქა, არს. ხოლო არს სანი იოტად, რლ დაიწეების თუსად მტვირთველისად, ვა: მოვსჭრი ნეს, ავიკიდებ კატს, და კბრეთვე სხუანი.

ხოლო სდევენ იოტსა ოთხნი: $\left\{ \begin{array}{l} \text{ნათესავი} \\ \text{პირი} \\ \text{რინესვი} \\ \text{სრბოლნი} \end{array} \right.$

ნათესავნი სამნი: $\left\{ \begin{array}{l} \text{სამამაო, ვა: ტო} \\ \text{სადედაო, ვა: ქა} \\ \text{ზიარი, ვა: ვინ, არს, ჰი, ტე, ჰეი.} \end{array} \right.$

პირი თაფით თუსით შესამე მხოლოდ აქუს, ვა: ეს, კბ, ის, ნდ ელი პიროვანი ლექსთა თა დაიწეების, ვა: რლ ვზი, რლ ზი, რლ ზის.

რიტხუნი ორნი სამხოლო, ფა: ეს. სამრავლო, ფა: ესენი.
სრბოლნი ათნი სახელისაებრ:

წრათეს.	ესე,	ესენი,	ესეები,
სანათეს.	ამის, ამისი,	ამათი,	ამაებისა,
სამიც.	ამას ამასა,	ამათა.	ამაებსა,
სამოქმდ.	ამით, ამისით,	ამათით,	ამაებით,
საძიება.	ამას,	ამათს,	ამაებს,
სადასაბ.	ამისგან,	ამათგან,	ამაებთაგან, საგან,
სამეტყ.	ამისას,	ამათსას,	ამაებისასა,
საშოკის.	ამაში,	ამათში,	ამაებში.
საგარეშ.	ამისითა,	ამათითა,	ამაებითა.
საწოდებ.	—	—	—

ხოლო ამისაებრ ისრბოლვიან: ეგე და ისი. ხოლო
ამაჲ, მაგაჲ ისრბოლვიან ჰირფელისა სქესითა, ფა: ამისა;
კდ მეორისაგა, ფა: ამისი, იმისი, მაგისი და ეგრეთვე
სხუანი. ხოლო თაფადი ისრბოლვის შლსა სქესსა ზედა,
ფა: თაფადი, თაფადისა, თაფადითა და ესე ვითარნი.

ხოლო რომელი ისრბოლვის ესრეთ:

სამხოლო

საწრფ.	რომელი და ვინ
სანათეს.	რომლისა, ვისი
სამიცემ.	რომელსა, ვისა
სამოქ.	რომლითა, ვითა (?)
საძიებ.	რომელს, ვის

სადასაბ. რომლისაგან, ვისგან
 სამეტ. რომლისას, ვისას,
 საშორის. რომელში, ვისში,
 საგარეშ. რომლითა, ვისითა,
 საწოდებ.

სამრავლო

საწრფ. რომელი და ვინანი,
 სანათეს. რომელთა, რომლებთა, ვისთა,
 სამიცემ. რომელით, რომლებთ, ვისთ,
 სამოქ. რომლით, რომლებით, ვისებით,
 საძიებ. რომლებთ, რომლებს, ვისებს,
 საშორის. რომელთაგან, რომლებთაგან, ვისებთაგან, ვის-
 თაგან,
 სამეტ. რომლებისას, ვისებისას,
 საშორის. რომლებში, ვისებში,
 საგარეშ. რომლებითა, ვისებითა,
 საწოდებ.

ხოლო საკითხველთ, რომელი: ვინ, რაჲ, ვის; აწ იოტსა
 ამასთან მავლობენ ესენიცა: ამა, იმა, ამაღლესა შინა, იმა
 სახლსა შინა დაიმკვიდროთ. ხოლო საცნობელ არს რომელ
 იოტნი ესენი: ეს, ებ, ის, ებე, ესე, ისი, თავადმა,
 რაჲმს თაფით თუხით მავლობენ და არა იუყუნენ შერთულ
 სახელსა რაჲმესა თა არს სახელდართოლნი, ვა: ესე არს
 კორცი ხეში; ესრეოკ სხვანი შვიგნე.

ათრონისათჳს.

ათრონი არს ლექსი უსრბოლო, რღი დაეწევის კერძოთა სიტყვისათა წინადა და ბოლოსადა, ვა: მიერ ღთისა და ღთისა მიერ ხოლო ათრონთაგანი რღნიმე არს ამხმელნი და არიან ესენი: უ, თზნიერ, გარდა, გარნა, რღ არს ესრეთ ძლით. ხოლო რღნიმე არს ვითარ საწყობნი და არს ესენი: უწინარეს, უკანასკნელ, შდ, უწინ, მისდა უკან, შემდგომად მისდა, შღ მისდა. ხოლო რღნიმე არიან მოადგილენი და არს ესენი: ზენა, ქუზნა, ზედა, გარემო, სწორ, ზირისპირ, ახლო, ახს, ვიდრე, მდე, ვირე, ვირ. რომელნიმე არიან განმაშორებელნი: გარე, გარდა, რომელნიმე არიან საუმეტესო და არიან ესენი: უმაღლეს, უჩესთაეს, და არიან ერთ ძლით. ხოლო რღნიმე სანანა დილე: გან; ხოლო რღნიმე არს სამგზავსო და არს ესენი: ებრ, ვით; ხოლო რღნიმე არს ერთად შეოფობასა დანიშნავს: ესე, ურთ; ხოლო რღნიმე არს შემგობაჲ და არს: შე; ხოლო რღნიმე არს მანაკუჭთებელნი მსრბოლთა და არს ესენი: მიმართ, მიერ, გან, სა, თა. ხოლო სამიზეზოსათა იქცევიან ესე ათრონი: თჳს, თვინ.

ზმართულისათჳს.

ზმართული არს ლექსი უსრბოლალო, რღი ზემდეზარებით ზმინისა და შეწყენარებისა და საზემდეზაროს სახელისა ვითარობასა მათსა დანიშნავს. ხოლო ზმინისა ჳა

სემდებარული, რლი არს: მსწრათელ მსწრათელ წავიდნენ. ხოლო შეწყენარებსა, ვა: ფდ მსწავლუღი. ხოლო სასემდებაროსა სახელსა, ვა: დიად შუწნიერი.

ხოლო ზდევენ ზმართულსა სამი: ნაკუჭთნი, სახენი და დანიშნულებანი.

ნაკუჭთნი სამნი $\left\{ \begin{array}{l} \text{მარტივი, ვა: მსწრათელ} \\ \text{ერილი, ვა: მსწრათელ მსწრათელ} \\ \text{სეერილი, ვა: მსწრათელ მსწრათელად.} \end{array} \right.$

სახენი ორნი: ჰლ სამგზავსო ვა: მარტო, და გამომჰვირვადო, ვა: მარტივად. ხოლო არს, რ ჰლ სამგზავსო არა იქმნების ზმართულად, ად სხუათა კეჭიოთა, ვა: მოციქულებს ესრეთ და ისრეთ.

ხოლო გამომჰვირვადოთა მაგალითნი არნ: ებრ, საფით, გავს, ად, ებ, არს, ით; ებრ, ვა: მოციქულებს საფით, ვა: წწმეტეველსაფით; გავს, ვა: კაცს გავს; ად, ვა: კეთილად; ებ, ვა: სომხურებ, ქართულებ; არს, ვა: რლ არს; ით, ვა: კაცსაფით, მადფით.

ხოლო დამნიშუნელნი ფდნი, რლხი დაიწეებანი თუთვეულად.

სასაწადლო: ნეტართუ, წართუ, ვაშთუ, ვახთუ.

სამკითხველო: რათა, რასათჳს, რასთჳს, ვისა, ვისად, რაჳარ, რას, რად, ვითარ, ვა, ვითარი, რად, რლ არს, სითგან, რაჳამს, ოდეს, რამდენგზის, რლისათჳს, რისთჳინ.

საწარმთქმელო: ტე, ჳი, ესრეთ, ეგრეთ, ისრეთ.

სადასამტიცო: ნანდვილ, ჳტად, მართლად, უსატილოდ, ამენ, უთუოდ, სწორედ.

სამსაგულა: გადნიკრად, ცხადათ.

სადამთარგულა: იდუმალ, უჩუმად, შალვით, ფარვით.

საგუგუნთქმა: არა, ნუ, არარადთქე, არაკეთიარადთქე,
არა ს დ, არაოდეს, არაყამს, არასხანს, არასდროს.

საფუცავსა შს: ესე, ეგრეთ, ესრეთ, ნუ.

საეჭველა: უკუჭთუ, ნუთუ, არათუ, თუმცა, ჰგონე.

სამჭხნა: არაოდეს, ნუუკუჭ, უკუჭთუ.

საბრძანებოსა: მიმართ, კმაა, დაეხსენ, კადა, გუეოფა.

სამგზავსა: ესრეთ, ეგრეთ, ისრეთ, აგრე, მაგრე, იგრე,
ამისებრ, იმისებრ, მაგისებრ, მგზავს მისდა.

სასხვაებო: სხვარიგათ, სხვაფერ, სხუაგუარ, არა ესრეთ.

სამეორედო: მეორედ, კ დ, მეორე, სხუაცადა, კიდევ,
აწცა.

საგაყოფო: სამრკელა, უმარავი, მეორედი, მესამედი.

საშესაკრებო: ერთბამად, საზოგადოდ, საყოელთაოდ,
საერთოდ, სათემოდ, საქუჭუნოდ.

სადასამყარო: ფ დ, დიალ, ძნელ, ფ დ-ფ დ, სასტიკ,
უფრორე, უმეტეს, მეტად, ამისუფრო.

საუთანამდებო: უბრალა, უთანამდებო, უკანძო, უვალა,
ამოდ, ცრუდ, უბრალოდ, ტუეილადა, ცუდადა.

საადგილო:

წ აღნიმე არწ	ადგილი:	ადგილი:	სადა, აქა, მანდა, იქა, მალა, დაბლა, შო
			რის, გარე, აქამოდე, მინამდე, მანამდე,

წ აღნიმე ად-
გილსა, რ დ
არწ:

ადგილი:	ადგილი:	იქითგან, მანდიდგან, მუხითგან, რეთიგან,
		ქუჭითგან.

რლი ადგილისა და ადგილისად: { სდა, სადით, აქ, მანდ, მუნ, აქანა, მან-
დანა, იქანა, ელსა არეს, სხუას არეს,
ზემოკერძო, ქუშმოკერძო.

ხალა რლიმე ადგილისაგან: { სითგან, აქითგან, მუნითგან, მადლით-
გან, დაბლითგან, შორითგან, შორის-
გან.

ნ რლიმე ადგილსა და ნიშუენი: { მაღალს, დაბალს, დაღმართს, და-
სა დანიშუენი: მრეცს.

საყამიეროსი ერთდლით არს ჳლნი: { აწ, აწცა, ახლა, აშუამს, დღეს, ხვალ,
წინათ, ხვალისად, ზეკ, განთიად, გან-
თიადს, დილეულ, მწუხრს, მწუხრისა,
უდილად, ცისკარს, რიყრავოდეს, ოდეს,
რაყამს, რახანს, ოდესმე, არაოდეს, ჯერ,
ჯერეც, არლა, არლარა, ვიდრე, ვიდრემე,
ვიდრემდის, მაყამს, მაყამსა შინა.

ნ ამას თა არს ესენი: { გუშინ, გუშინასწინ, ძოდან, შარშან,
შარშანწინ, უწინარეს.

საზირისპირა: აჴა, აჴა აქა, ბე.

ყამსაყამიერო: ერთბამად, მეისთანად.

სამსწრაფლო: მუისად, მეესეულად, იხქითად, მაღად,
ანაზღად, წამად, ჩქარათ, ფიცხად, ცქვიტად, კისკისად,
არდიურე.

უმოსწრაფესო: იმწამ, იმყამ, ყამსა მიმართ, მეესეუ-
ლად, აჴა ჳა.

საუტყველოსათჳს: უტყვად, მდუმრად, ჩუმად, წუნარად,
მუუდროთ, ლმობიერად.

საპირითათვის: ჰლ, უწინ, უწინარეს, უპირველეს, უპირატეს, აზა, შდ, უკან, უკანით, დასასრულისად, ერთად, თვთვეულად, ამასუკან, ამისა შდ

ხალხი ესენიცა ამას ზედავე: ვინათგან, ძოდანითგან, მარშანდლითგან, გუშინდლითგან.

განსაშორებელი: შორის, განშორებად, მარტო, მხოლოდ, მარტივად, ობლად, ერთად.

რიცხვის საცხადო: ერთჯერ, ორჯერ, სამჯერ.

უცხადოსათვის: მუდამ, მარადის, სულ, მრავალჯერის, ბევრჯერ, რაოდენჯერის, რაოდენ, რაზომ, ესოდენ, ესომ, ბევრი, მცირედ, რაჲ, კნინოდენ, მციროდენ.

ხალხი ზმართულთა თა მწეობარ არიან და სამწესად
რონი ესენიცა:

სანეტარო: ნეტად, ვაშვამ, ვახვან.

სააგდებოსი: ვად, ახვად.

საამოსათვის: ვიშ, ვიჲ.

სამძიმროსათვის: ოჭ, ოჭო, უში.

გასაგვირვოსათვის: ჯი, ეჭ, ბაბაჭა.

საბეზღროსათვის: იიშ, ეჭ, ვიჭ, ოჯ, უჯ.

სადასამწველოსათვის: ვუჲ, ტატატატა, ოჭოჭ, უჭოჭ.

საწყინოსათვის: ეჭ, იჭ, უჭ.

შემკურელინათვის.

შემკურელი არს კერძო სიტყვისა უსრბოლოდ, რელი
შეჭკრავს და განჭეოფს აღწერილისა შესხედავითა, ვა:

ჰაულე და ბარნაბა ვიდოდენ და ჰქადაგობდენ; და არიან
ელნი ათორმეტნი:

საკონთშემწუნელი
განმაშორებელი
საწინააღმდეგო
სასხვაო
სამიზეზო
სამიზეზმიძლებლო
საჟეროენო
საუღონო
საწინასაძრეო
საგანსაყოფლო
საუსრულო
უსახმარო.

ხოლო საკონთშემკურელო, არნ, რლი სხუა და სხუა
წერილი ერთს აზრსა წა მდის მიიღებენ და არიან ესენი:
და, და, ხოლო, წა, რლი განიყოფის ნათესავ არს და რლი
განჭყოფენ (შემდგომებელნი) არიან შემდგარნი სხუაობანი:
ხოლო რლთა განყოფილება იქმნა ესენი სახენი არიან:
კდცა განითვსების და წა: იაკობ და იოვანე ძმანი არიან.
საგანმაშორებელნი არიან, რლ რამესა საქმესა და მოქმე-
დებასა განჭყოფენ და არიან ესენი: ანუ, და ანუ, ან, ანუ-
თუ, და ანუთუ, წა: ან შეწაფალ, ან შენ, ანუ მე წარმიწუ-
რია, ანუ შენ. საწინააღმდეგო არნ, რლი მიდევნულ წი-
ნააღმდეგად შემოიყუანებენ და არნ ესენი: ად, მაგრამ,

მუნიცი, რლ არს: არაესრე უღთონი არა ესრე, ად ვა
მტვერი. ხოლო განითხება ად, ვა: არამე ად მადლი
ღთისა, რლი დამკვიდრებულ არს ჩვენ შს: სსსხვაო არიან,
რლნი მიღვენებულსა წინააღდგომებრ შემოიყუანებენ,
ად ესენი უფროსად იმა სიტყვათა შს იმყოფებიან, რლთ
უწინარეს აღსრულებულ იყოს. ხოლო მეორისა აზრობისა
დასახამი იყოს და არიან ესენი: აწ, აწცა, კდ, ახლა, ხო-
ლო აწ, ვა: აწ იდიდა ძე კაცისა. სამიზეზონი არიან, რლნი
მიზეზ ყოფილსა საჯერად წაღართათა შემოიყვანენ და
არიან ესენი, რ ამისთვის, ამისთვის რ, ნაცვლად რ, რლ
არს: არაარა სიქადულ არს ჩემდა, რ ჯერა არს ჩემდა.

ნაცვლად ამათთა არიან: რა, ვითარ, რლნი ჭყოფენ უჯუ-
როსა მიზეზ ჭყოფენ, ვა: გულსა შა ჩემსა დავიფარე სი-
ტყვანი შენი, რა არა შეგცოდო შენ. სამიზეზომიღებლო
არს, რლნი წარსრულს მიზეზსა მიღებით სამიზეზოს
დაართულ ჭყოფენ და არს ესენი: რლისათვის, ამიერიტგან,
ამისთვის, მისთვის, ვა: კაცისა უკეთურისაგან მიხსენ მე,
ამისთვის ადგიარო წარმართთა შს. საჯეროვნო არს, რლნი
წარსრულნი დაჯერებით დაიდგინებიან უზბრად და არს
ესენი: აწ უგუჭ, სადამე, ერთბამად, ყე, მაშა, ქეჭ, აბა,
ვა: მეფენი ვიეთგან მიიღებენ ხარკსა თქუჭს უცხოთაგან,
აწ უგუჭ თავის უფალ არიან ძენი. საულონონი არიან,
რლნი უნებლიედ გამორჩევენ მეორესა და არს ესენი:
ხომ, მაინც, მაშ, ვა: უგუჭთუ ვერ კელეწიფებ ფილო-
სოფლოსობას ყოფად, სრულ ღრამმატიკოსი მაშინც იქ-
მნები. საწინა საჩქონი არს, რლნი ყოფილი ყოფადი-

საგან და სარჩეველ ჭეოთენ და აწნ ესენი: არს ვიდრე,
გა: კეთილ არს მოსულა სახლსა გლოვისასა, ვიდრე განტ-
ნრომისასა. საგანსაყოფილ აწნ ესენი, გა: თუ, რეცა თუ,
რლ არს, გა: რლსა გესხნეს ცოლნი; გა თუ არა გესხნეს.
საუსრულონი აწნ, რლნი შდ სიტყვათა თაფისთა სხუასა
რადსმე სიტყვასა სთხოენ და არიან ოთხ: რლ აწნ სა-
ჭეჭდასონი: შდ, თუ, უკუჭთუ, რლ არს, გა: უკუჭთუ
გიუფარდე მე, სიტყვანი ჩემი დამარხენით. მერმე, თულა,
რ თულა, რლნი მეორესა სიტყვასა წინააღმდეგად შემოი-
უფანებენ, გა: რ ქელა იყო მერმე, ად რ და რ, რლითა
წასრული მოიხსენების. განცხადებისათჳს, გა: წეწილ არს
მამა მრავალთა გულ შენ, ად რ არა ხოლო მისთჳს.
მეოთხე ვინათგან, რლითგან, გა: ვინათგან ურჩიანიცა სას-
წაუღლსა ითხოენ. უკერონი არიან, რომელნი არა უკრო-
ვნად შევლენ სიტყვათა შს და აწნ ესენი: უკუჭთუ, ვთქუ,
მცა, გინა, გა: ვიციით უკუჭთუ ღთისაგან მოსრულ ხარ
მოძღვრად. ხოლო განთჳსდების: ვთქუ, გა: მე ვთქუ ღთნი
სამე ხართ. ხოლო გინა უკუჭთად მიიღების ლექსთა შს
გა: გინა მე, გინა შენ, თუ მე, თუ შენ.

